

بنده این است که چون کلیه مستخدمین شامل هر دو طبقه می شود خوب است بهمان کلمه مستخدمین اکتفا شود و کلمه مستشاران از اینجا حذف شود و اگر در يك موقعی مقتضی شد و مصالح مملکت اجازه داد خود کلمه مستخدم شامل مستشار هم خواهد شد ولی بنده شخصاً عقیده ندارم بعنوان مستشار اشخاص را جلب کنیم باین جهت حذف کلمه مستشار را تقاضا میکنم و پیشنهادی هم کرده ام

مخبر - بعقیده بنده لفظ مستشار بودنش بهتر است شاید موقعی می شود که مستشار لازم می شود آنوقت باید دست دولت بسته باشد به علاوه مستشار کنترانش بمجلس خواهد آمد اگر مجلس صلاح دانست می گوید مستشار باشد و اگر لازم نداشت کنترانش را رد میکند

رئیس - آقای تدین ( اجازه )

قدین - لازم نیست ما يك کلمه که احتمال می دهیم در يك موقعی لزوم پیدا خواهد کرد و بعقیده بنده هیچوقت صلاح ایران نخواهد بود مستشار بی اورد در قانون ذکر کنیم

همان کلمه مستخدمین کافی است  
رئیس - آقای تدین پیشنهاد کرده اند لفظ مستشار حذف شود ارسال می شود بمجلس و جلسه آن به روز یکشنبه چهار ساعت قبل از ظهر دستور اولاً لایحه راجع به سیم کشی بین گرند و قره تو ثانیاً بقیه شود اول در همین قانون

حائری زاده - اگر صلاح میدانند راپورت کمیسیون مبتکرات راجع بانتراع حکومت ابرقوا از اصفهان هم جزئی دستور بشود

رئیس - چون شعبات باید امروز تجدید شود بقره معین می شود هر شعبه پانزده نفر خواهد بود غیر از شعبه پنجم و ششم

آقایان منتصر الملک و امیر ناصر بقرار ذیل استقرا نمودند

شعبه اول - آقایان وکیل الملک . رکن الملک . شیخ الاسلام ملایری . آصف الممالک . حاج شیخ محمد حسن کروی . حاج میرزا عبدالوهاب بیان الملک . آقا میرزا علی کازرونی . سردار مفخم . تدین . ناظم العلماء . ملایری . صدرالاسلام . فتح الدوله . سلیمان میرزا

شعبه دوم - آقایان لسان الملک حاج سید محمد باقر دستغیب . صمصام السلطنه . موتمن السلطنه . حاج شیخ اسدالله . منتصر الملک . آقا میرزا هاشم آشتیانی . عمید الممالک . سالار معظم نصرت الدوله . سلطان العلماء . آقا میرزا شهاب الدین صدرائی . غضنفر خان

شعبه سوم - آقایان شیخ العرافین زاده . آقا سید محمد تقی طباطبائی . امیر ناصر . عبد السلطنه . آقا میرزا محمد نجات . حاج میرزا اسدالله خان . حاج میرزا علی محمد دولت آبادی . عماد السلطنه خراسانی . جلیل الملک . حاج میرزا تقی خان نالینی . نصیر السلطنه . آقا میرزا ابوالقاسم خان قیو ضات . محمد ولی میرزا حاج سید المحققین

شعبه چهارم - آقایان آقا سید فاضل رفعت الدوله . اقبال السلطان . آقا سید حسن مدرس . آقا میرزا ابراهیم قمی سردار معظم کردستانی . آقا میرزا محمد صادق طباطبائی . بهاء الملک . ناظم دفتر آقا میرزا طاهر تنبکابنی . آقا سید کاظم یزدی . معتمدالتجار . امین الشریعه وقار الملک

شعبه پنجم - آقایان سهام السلطان مساوات . نظام الدوله . دکر لقمان . حاج مخبر السلطنه . حائری زاده . قوام الدوله . حاج میرزا مرتضی . شریعتدار کرمانی . ملک الشعراء . آقا سید یعقوب مستوفی الممالک . آقا شیخ ابراهیم زنجانلی معتمد السلطنه

شعبه ششم . آقایان رئیس التجار محمد هاشم میرزا . ارباب کیخسرو . آقا شیخ محمد حسن سعادت . سردار جنک . حاج امین التجار . آقا سید حسین خان بلوچ . محقق العلماء . مستشار السلطنه . آقا میرزا ابراهیم خان . ملک آرائی . موتمن الملک . احتشام الدوله نصیر دیوان . شیخ الاسلام اصفهانی

رئیس - اسامی که بشعبه اول و دوم و سوم و چهارم باید اضافه شود

از قرار ذیل استقرا بعمل آمد

شعبه اول - آقا میرزا سید حسن کاشانی

شعبه دوم - آقای بیان الدوله

شعبه سوم - آقای عماد السلطنه اصفهانی

شعبه چهارم - آقای سید الملک

رئیس - این شعبه ها روز یکشنبه قبل از تشکیل جلسه باید تشکیل به شود و هیئت رئیسه خود را معین کند و اعضائی هم که برای کمیسیون عرایض لازم است باید انتخاب شود

رئیس - ارباب کیخسرو ( اجازه )

ارباب کیخسرو - بنده در برج ثور یک سوالی از وزارت مالیه کرده ام متأسفانه هنوز برای سوال حاضر نشده اند و چون فوت وقت هر ساعت برخلاف مملکت می افزاید لذا شرح آنرا عرض می کنم و از مقام ریاست تقاضا می نمایم وزارت مالیه بنویسد و تأکید کند که وزارت مالیه تعقیقات لازمه بعمل آورده و در صورتی که این مسئله حقیقت

داشته باشد جلوگیری کنند چون یکی از مسائل حیاتی مملکت است طلای ما را که در مواقع خودش از مملکت ما خارج کردند و بجای آن نقره به مملکت وارد نمودند حالیه نقره را هم خارج و در عوض مس به مملکت وارد می کنند از قراریکه بنده می شنوم مدتی است يك پنجهزارهائی نقره در روسیه مسکوک می شود که یکطرف آن غیر و خورشید و یکطرف آن بحروف روسی سکه خورده است و عقیده خود روسها این است که این پنجهزارها صدی پنجاه و دو مس و صدی چهل و هشت نقره دارد در صورتی که اینطور نیست و آن پنجهزارها را به مسک زده اند صد هفتاد و پنج مس و صد بیست و پنج نقره دارد و در سرحداث با تر کنها که معامله می کنند چون آنها باین مسئله پی برده اند در وقت معامله صدی سی تخفیف می دهند یعنی هفتاد تومان جنس می خرند و صد تومان از آن پنجهزارها می دهند و همچنین آنچه دوهزاری نقره در مملکت است جمع می کنند و می فرستند به آنجا و در آنجا به همین ترتیب سکه می زنند و برمی گردانند بدیهی است اگر این مسئله صحیح باشد معلوم نیست سرانجام این کار بکجا خواهد کشید این است که بنده استدعا دارم بوزارت مالیه نوشته شود اگر حقیقتاً این مطلب صحت دارد ورود این سکه در سرحداث جداً فدفن شود و از ورود آن جلوگیری کنند به علاوه يك ترتیبی اتخاذ نمایند سکه های حاضر را هم که در دست مردم است به روسیه ممکن است جمع آوری نموده و از جریان بپندازند که بعدها يك خسارت مهمی متوجه مملکت و مردم نشود

رئیس - بوزارت مالیه تذکر داده می شود که زودتر برای جواب حاضر شود و این اطلاعاتی را که جنابعالی دارید بنویسد تا بنده هم بوزارت مالیه بنویسم که زودتر در جلو گیری این کار اقدام شود

آقا میرزا ابراهیم قمی - بنده هم راجع بسد جاجرود که پانزده هزار تومان اعتبار داده است سوالی کرده ام چون مدتی است آقایان وزراء برای جواب حاضر نشده اند خواهش می کنم امر بفرمائید برای جواب حاضر شوند

رئیس - این یکی هم یادداشت میشود دیگر اظهاری نیست

اظهاری نشد

( جلسه یکربع ساعت بعد از ظهر ختم شد )

### مؤتمن الملک

جلسه ۱۱۳

صورت مشروح مجلس يوم یکشنبه هیجدهم سرطان ۱۳۰۱ مطابق سیزدهم ذی قعدة ۱۳۴۰

مجلس دوساعت و نیم قبل از ظهر به ریاست آقای مؤتمن الملک تشکیل گردید

صورت مجلس يوم پنجشنبه پانزدهم سرطان را آقای امیر ناصر قرائت نمودند رئیس - گویا نسبت بصورت جلسه مخالفتی نباشد ( گفته شد خیر )

رئیس - صورت جلسه تصویب شد

وزیر پست و تلگراف - سه فقره راپورت خیلی مختصر راجع بوزارت پست و تلگراف از کمیسیون بودجه بمجلس آمده و مدتی است طبع و توزیع شده است و گویا در سه جلسه قبل هم جزو دستور بود ولی مذاکره نشد و چون وقت زیادی لازم ندارد اگر آقایان موافقت می فرمایند هر سه این راپورت ها امروز از مجلس بگذرد

رئیس - آن لوايح کدام است

وزیر پست و تلگراف - یکی اعتباری است از برای غرامات امانات پستی مسروقه که چهل و سه هزار تومان و کسری است و دوفقره دیگر برای سیم کشی های مابین گرند و قصر شیرین و یکی هم بین تربت و تربیز و قم و آره و ساوه و تمام اینها هم جزو دستور بود ولی در جلسه قبل مذاکره نشد

رئیس - لایحه اعتبار سیم کشی کردند جزو دستور است و دوفقره دیگر را هم اگر آقایان موافق باشند جزو دستور می شود ( اظهار مخالفتی نشد )

رئیس - دوسه فقره تقاضای وجه هم بمجلس رسیده است که عرض می شود

یکی پانزده هزار تومان و کسری برای مرمت ابنیه سلطنتی و دیگر تقاضای سالیانه سه هزار تومان از محل کلک رانی شط کارون در وجه سادات کلانتری

یکی دوفقره دیگر هم راجع بحقوق تقاضای است سابقاً دو سه فقره تقاضای شهریه شده بود . یکی درباره اولاد يك نفر صاحب منصب و هفت نفر آزان که در خدمت دولت مقول شده اند و دو فقره دیگر که کمیسیون بودجه راپورت آنرا داده بعرض آقایان میرسد

آقای منتصر الملک راپورت کمیسیون بودجه را بشرح ذیل قرائت نمودند

لوايح ۳۸۱۵ و ۲۶۱۸ و ۲۶۵۸ دولت در کمیسیون بودجه مطرح و نظر باینکه قانون استخدام از کمیسیون گذشته و در مجلس مطرح خواهد شد و نظر باینکه در موضوع لوايح مزبوره و نظایر آن بایستی يك اصل کلی اتخاذ شود کمیسیون بودجه

مراجعه لوايح مذکوره دوفوق را بدولت تصدیق و انتظار دارد که یا در ذیل قانون استخدام و یا در لایحه جداگانه اصلی که شامل موارد فوق الذکر و نظایر آن باشد اتخاذ و پیشنهاد نماید

نصرت الدوله

رئیس - راپورت کمیسیون راجع به سیم کشی کردند مطرح است

(بشرح آتی قرائت شد)

کمیسیون بودجه لایحه نمره (۱۴۶) وزارت پست و تلگراف را راجع به امتداد سیم تلگراف از کردندالی قصر شیرین تحت مطالعه در آورده و چون ازوم آن تصدیق دارد لهذا ماده واحده ذیل را برای تصویب به مجلس شورای ملی پیشنهاد مینماید

ماده واحده - مجلس شورای ملی برای سیم کشی خط تلگراف از کردندالی قصر شیرین و قمر طودا در کردن تلگراف خانه در آن نقاط مبلغ هفت هزار و هفتصد و نود تومان به وزارت پست و تلگراف اعتبار می دهد (فیروز)

رئیس - آقای رفعت الدوله

(اجازه)

رفعت الدوله - بنده موافقم

رئیس - آقای نصیردیوان

(اجازه)

نصیردیوان - بنده با سیم کشی بین کردند و قمر طودا موافقم ولی مخالفت من با این لایحه از نقطه نظر اعتباری است که داده اند بنده یکی از اشخاصی هستم که سیم کشی کردند و قمر طودا را لازم می دانم و مکرر هم در کابینه آقای قوام السلطنه و آقای مشیرالدوله تاکید کرده ام و در جلسه سابق هم از حضور مبارک استدعا کردم جزو دستور باشد اما این هفت هزار و هفتصد و نود تومان اعتباری که معین کرده اند زیاد می دانم بواسطه اینکه در دو سال قبل که بنده در کرمانشاه بودم سیم آنرا خریداری کرده بودند و تیرهم در کردند - موجود است و با این ترتیب این اعتبار زیاد است چون فقط یک سیم کشی می خواهد و یک مرمت عمارات تلگرافخانه آنجایس خوب است اعتبار را از روی یک مأخذ صحیحی بنویسند تا رأی داده شود و اقدام نمایند

وزیر پست و تلگراف - چه عرض کنم خواستم خدمت آقای نماینده محترم عرض بکنم پس خوب است خودشان داخل در موضوع شده یک مبلغی بر آورد کنند ولی آنچه خود و تلگراف خانه بر آورد کرده باین مبلغ تخمین کرده و این مبلغ کمترین مبلغی است که می تواند این سیم کش را از کردند تا قمر طودا تمام کند و خط سیر این سیم از کردند به پل ذهاب و قصر شیرین و از آنجا بقمر طودا خواهد بود و یک مسافت خیلی زیادی است و سیم و تیر و قمر و سایر چیزها می خواهد و این مبلغ از سیم کشی این مسافت زیاد نیست

رئیس - آقای سردار مخفم مخالفت

سردار مخفم - بلی بنده مخالفم

رئیس - بفرمائید

سردار مخفم - بنده اساساً موافقم و

خیلی لازم می دانم این سیم از کردند به قصر شیرین و قمر طودا امتداد شود و با سیم سرحد اتصال پیدا نماید که باب مضاربات خارجه هم از این راه مفتوح شود ولی عدم موافقت بنده از راه صرفه جوئی و بعضی دلائل دیگر است البته در نظر محترم آقایان هست که در چند ماه قبل بنده از وزیر پست و تلگراف سوالی کردم راجع به چند فقره سیم های تلگرافی از جمله راجع به سه رشته سیم موجوده حاضری است که از کردند تا قمر طودا دارند و سوال بنده این بود چرا این سیم ها را معطل گذاشته اند و بکار نمی اندازند وزیر پست و تلگراف سابق اظهار داشتند وسائل او را فراهم می کنم و این سیم را بکار خواهیم انداخت متأسفانه گویا در این مدت چهار ماه چه در این خصوص و چه راجع بسایر سوالات بنده هیچ اقدامی نشده و این سه رشته سیم از کردند به قمر طودا همانطور بیکار و معطل است و شاید وقتی طرف توجه نشد کم کم از میان هم برود و از این طرف هفت هزار و هفتصد و نود تومان برای مضاربات اجداث بکرشته سیم جدید تقاضا شده است

وزیر پست و تلگراف - این مبلغ اعتبار است

سردار مخفم - در صورتیکه قیمت

سیم و قمر هم علاوه بر این مآخذ است و شاید تقریباً این سیم کشی جدید پانزده هزار تومان بشود و بنده نمی دانم این چه صورتی دارد که سه رشته سیم موجود بی کار داشته باشیم و پانزده هزار تومان خرج کرده و سیم جدید اجداث کنیم بنده بهتر می دانم آقای وزیر پست و تلگراف مأمورینی بفرستند و یک رشته از این سیم ها را به سیم سرحدی اتصال بدهند و دو رشته سیم دیگر را هم جمع آوری نموده و برای سیم کشی قمر و آوره و سواوه و حضرت - عبدالعظیم که پیشنهاد شده است بکار اندازند و اگر جزئی مضارباتی هم برای سیم باشد باز مفرورن بصره است این سیم تقریباً چهل و پنج نفر سرخ است و اگر از میان برود گمان می کنم صحیح نباشد

نصرت الدوله (مخبر کمیسیون بودجه) بنده ناچارم توضیحی عرض کنم در کمیسیون بودجه فقط لایحه دولت راجع بلزوم امتداد سیم در این خط مطرح بود و هیچیک از آقایان این اظهاراتی را که اینجا می فرمایند نسبت بسیم های موجوده و سایر چیزها اظهار نکرده بودند و کمیسیون هم اطلاعی نداشت و حالاً هم البته نسبت باین قسمت اطلاعات بنده و کمیسیون کافی نیست اگر آقای وزیر پست و تلگراف خودشان اطلاعات کافی و جامعی برای تأیید نظریه خود و دولت دارند می فرمایند و اگر هم لازم بدانند یک تحقیقات دیگری بشود البته خودشان تقاضا مینمایند که این لایحه بماند از برای

بعد

وزیر پست و تلگراف - بنده از - سوالی که حضرت والا فرمودند و اینکه این سه رشته سیم در کجا است مسبق نیست ولی آنچه دولت الان اعتبار می خواهد برای کشیدن سیم است و این مبلغ هم اعتبار است هر قدر خرج شده صورت داده می شود و راجع بموضوع سه رشته سیم هم اگر سوالی دارند ممکن است بفرمایند بنده تحقیقات کرده بعد جواب خواهیم داد

سردار مخفم - اجازه می فرمایند -

توضیح بدهم؟

رئیس - بفرمائید

سردار مخفم - سابقاً که بنده این سوال را کردم آقای وزیر هم در مجلس تشریف داشتند و این سه رشته سیم که بنده عرض می کنم الان از کردند بقمر طودا موجود است و وزیر سابق هم اظهار داشتند که من این سیم را بکار می اندازم و الان هم این سیم موجود است و ممکن است در خارج توضیحات کاملتری به آقای وزیر عرض کنم

رئیس - آقای سهام السلطان موافقت

سهام السلطان - بلی

رئیس - بفرمائید

سهام السلطان - همانطور که آقای مخبر فرمودند کمیسیون راجع به سه رشته سیم اطلاعی نداشت البته اگر سیمی موجود باشد محتاج بسیم کشی نخواهند شد ولی مطابق صورتی که کمیسیون بودجه داده اند سیم را دولت تهیه کرده و این مبلغ برای تیر و بعضی لوازم سیم کشی و مضاربات اشخاصی که در عرض راه باید کار بکنند و برای تأسیس دو تلگرافخانه است

وزیر پست و تلگراف - چهار

تلگرافخانه

سهام السلطان - بلی چهار تلگرافخانه و هر قدر لازم باشد خرج میشود و اگر لازم نباشد باقی می ماند

رئیس - آقای آقاسید فاضل موافقت

آقاسید فاضل - بلی

رئیس - آقای حاج میرزا عبدالوهاب هم موافقت

حاج میرزا عبدالوهاب - بلی با اصل مطلب موافق هستم

رئیس - آقای حاج میرزا علی محمد

(اجازه)

حاج میرزا علی محمد دولت آبادی - بنده سابقاً هم این حرف را اظهار کرده ام که در موقع مسافرت مایک سیم هائی در راه دیدیم که متعلق بدولت ایران بود شاید در این جنگ اخیر از بین رفته باشد در حال دولت باید سعی کند و سیم های موجوده را متصرف شود و دیگر مضاربات گزافی

متحمل نشود در صورتیکه حقایق متعلق بدولت است و سابقاً هم دایر بوده بر فرض بیک ترتیبی از دست ما گرفته باشند امروز نمی توانند بدون اجازه دولت و ملت در سیم ها مداخله و تصرفاتی بکنند البته دولت باید آن سیم ها را بگیرد و دایر کند

رئیس - آقای آقاسید فاضل (اجازه)

آقاسید فاضل - در مسئله سیم کشی از کردند بقمر طودا این که گفته می شود سیم موجود است یا نه این بار وزارت پست و تلگراف در نظر دارد اگر سیمی هست باید دایر نماید و آنهارا تکمیل کند و نقطه تلگرافخانه می خواهد که بعضی باید تأسیس و بعضی باید ترمیم بشود و بنده در هاجرت بخاطر دارم که قمر طودا تلگرافخانه نداشت البته اگر سیم هائی موجود باشد و در تصرف دولت باشد آنهارا نگاهداری نموده و بکار خواهند انداخت و نوافس او را از سیم های جدید لا یتباع خودش تکمیل خواهد کرد و این مبلغ بطریق اعتبار بوزارت خانه داده می شود و هر قدر خرج شود در آخر کار هم لابد لایحه تفریح بودجه به مجلس خواهد آمد

رئیس - آقای حاج شیخ اسدالله تقاضا کرده اند این مسئله از دستور امروز خارج بشود تا تحقیقاتی بشود آقای وزیر در این بابت حرفی دارند؟

وزیر پست و تلگراف - بنده حرفی ندارم برود بکمیسیون و حضرت والا هم در آنجا توضیحات خودشان را بدهند ما جدیدی نداریم مردم جدید دارند وزارت پست و تلگراف هم برای توسعه باب مضاربات و رفاهیت حال مردم این اعتبار را برای دایر کردن سیم می خواهد و اگر آقایان بخواهند دوسیه این امر خدمتتان گذاشته می شود تا ملاحظه فرمایند هر شب و هر روز از کرمانشاه و سایر جاها چقدر تلگراف می آید که این تلگراف خانه ها را دایر کنید هم در کابینه آقای مشیرالدوله هم در این کابینه و ما هم نظر بتقاضائی که از اطراف می شود این پیشنهاد را کردیم اما این که می فرمائید ۳ رشته سیم موجود است اطلاعی ندارم اگر حضرت والا اطلاعات خصوصی دارند تشریف ببرند در کمیسیون و بایستی هم تاحالا تشریف برده باشند و توضیح بدهند و وزارت پست و تلگراف راهم مطلع سازند البته وزارت پست و تلگراف هم حفظ مصالح و منافع مملکت و دولت را می خواهد و نمی خواهد خرج تراشی برای دولت بکند

رئیس - پس سیم کشی راجع به قمر و سواوه هم می ماند برای بعد

محمد هاشم میرزا - آن موضوع علیحده است

وزیر پست و تلگراف - راجع به

سیم کشی قمر و سواوه هم راپورت کمیسیون

طبیع و توزیع شده و در ۳ جلسه قبل هم جزو دستور بوده اگر آقایان در این موضوع هم حرفی دارند بفرمایند والا کاره دقیقه است که این اعتبار تصویب شود.

**رئیس** — بسیار خوب قرائت می شود.

( آقای منتصر الملك بشرح ذیل قرائت نمودند )

خبر از کمیسیون بودجه بمجلس شورای ملی ( تاریخ ۲ شهر ذی - قعدة ۱۳۴۰ مطابق هفتم سرطان ۱۳۰۱ )

کمیسیون بودجه لایحه نمره ( ۱۸۳ ) وزارت پست و تلگراف راجع به سیم کشی مابین قم و آوه و ساوه و از تربت به ترشیز و از طهران به حضرت عبدالعظیم و ورامین تحت مطالعه در آورده چون عجزاً سیم کشی بین طهران و ورامین را لازم ندانسته و سیم کشی بین قم و آوه و ساوه و از تربت به ترشیز را لازم می داند لذا ماده واحده ذیل را پیشنهاد مجلس مقدس می نماید.

ماده واحده - مجلس شورای ملی برای سیم کشی از قم به آوه و ساوه و از تربت به ترشیز و دایر شدن تلگرافخانه های آنها مبلغ ۱۱ هزار و شصت تومان بوزارت پست و تلگراف اعتبار می دهد.

**وزیر پست و تلگراف** — در این موضوع هم چنانچه عرض کردم يك فشار خیلی زیادی از طرف اهالی محل بوزارت پست و تلگراف می شود که این سیم ها کشیده شود و وزارت پست و تلگراف هم نظر بر رفاهیت اهالی این پیشنهاد را کرده حالا اگر آقایان صلاح می دانند این رفاهیت برای مردم محل فراهم شود تصدیق می فرمایند والا چنانچه عرض کردم وزارت پست و تلگراف از طرف خودش جدیدی برای گذراندن این اعتبار ندارد و فقط برای رفاهیت حال مردم است.

**محمد هاشم میرزا** — باید جدید داشته باشد.

**وزیر پست و تلگراف** - که وزارت پست و تلگراف این پیشنهاد را کرده است.

**محمد هاشم میرزا** - خوب است تجزیه شود.

**رئیس** - آقای حاج شیخ اسدالله.

اجازه

**حاج شیخ اسدالله** - برای اینکه بعضی آقایان در باب این پیشنهاد تقاضای تجزیه دارند و برای اینکه پیشنهاد سابق هم قرار شد بکمیسیون برود که در آنجا يك تحقیقاتی بشود خوب است پیشنهاد اخیر هم برگردد بکمیسیون و در آنجا يك نظریات جدیدی در او بشود و بعد به مجلس برگردد که بدون مذاکره تصویب

شود اگر هم آقای وزیر اصرار دارند که مذاکره شود عرض می دارم.

**وزیر پست و تلگراف** - اصرار بنده برای این است که این اوقات وقت سیم کشی است و حالا فصل تابستان است و تعمیرات سیم باید بشود ولی متأسفانه بواسطه نگذشتن بودجه وزارت پست و تلگراف همین طور معطل مانده و تعمیرات سیم کشی ها اگر بمستان بیفتند در آن فصل دچار زحمت فوق العاده خواهیم شد و راجع باین سیم کشی ها هم اگر آقایان علاقه مند هستند که این سیم ها امتداد پیدا کند و اسباب رفاهیت مردم باشد باید هر چه زود تر این اعتبار را تصویب بکنند و بنده هم سعی میکنم که هر چه زود تر وجه تهیه بشود و سیم ها کشیده شود ولی اگر آقایان اهمیت نه دهند مسلماً بعهده تعویق خواهد افتاد و در فصل پائیز و زمستان هم سیم کشیده نخواهد شد.

**رئیس** - آقای دست غیب اجازه

**حاج سید محمد باقر دست غیب** - اصلاً سیم کشی از نقطه به نقطه دیگر یا باید محل احتیاج دولت باشد که دولت در آن جاها يك نظر مهمی داشته باشد یا از نقطه نظر دخل دولت است و راجع باین خط که می فرمایند مهم است در خصوص دخل و خرجش گمان نمیکنم این سیم کشی ها این قدر دخل داشته باشد مگر اینکه آقای وزیر بفرمایند این خرجی را که دولت امروز میکند در عرض چند سال خرج یادخل مطابقت میکند یا دخل زیاد تر خواهد شد ولی گمان میکنم با حال امروزه ایران و بی پولی دولت این مخارج زیادی است و از این جهت بنده مخالفم.

**وزیر پست و تلگراف** - خدمت نماینده محترم عرض می کنم که مقصود عمده از ایجاد سیم و تأسیس تلگرافخانه از بابت رفاهیت حال مردم است و در همه جای دنیا پست و تلگراف از این نقطه نظر اهمیت دارد دولت برای دخل سیم نمی کشد و برای صرفه خودش روابط پستی در مملکت ایجاد نمی کند و در اغلب جاهای پست و تلگراف خرج و دخلش مطابقت نمی کند و دولت مبلغی در سال از خزانه خودش می دهد و راجع به سیم کشی خط ترشیز و تربت و قم و آوه و ساوه چنانچه عرض کردم این سیم ها را اهالی محل خیلی لازم می دانند نمایندگان محترم خراسان هم عقیده شان براین است که سیم تربت و ترشیز خیلی مهم است و اهالی محل هم باین خطوط خیلی اهمیت می دهند و امروز بجهت فقدان سیم خیلی در فشار هستند اما راجع به دخل این سیم ها همین قدر به نماینده محترم اطمینان می دهم که اگر دخلی نداشته باشد ضرری

هم ندارد و تلگرافخانه تا بحال ضرری برای دولت نداشته است ولی پست خانه متأسفانه در سنوات اخیر يك کمی کسر داشته و امروزه تقریباً ماهی ده هزار تومان کسر دارد این هم تقصیر و قصوری از طرف اداره پست نبوده و بواسطه انسداد راه شمال که محل کای پستال و امانات پستی خارجه از طرف شمال نمی شود و نظر بیمعی پیش آمده در طرف شمال کار پست قدری لنک شده است و از نظم و ترتیب افتاده است و آن دخل عمده که اداره پست از طرف شمال داشت امروزه ندارد و چیزی که خیلی اهمیت دارد این است که در مملکت هر روز خرج زیاد می شود ولی دخل اداره پست زیاد نشده دخل همان دخل است ولی خرج دو برابر شده این است که پست خانه ماهی ده هزار تومان کسر دارد و دولت باید متحمل بشود و کسر بودجه پست خانه را بدهد و از برای اینکه جبران این نقصان بشود يك تاريف جدیدی تهیه شده و گویا در کمیسیون قوانین مالیه است و مخصوصاً استدعای منم آقایان در وقت فراغت يك نظر مخصوصی باین تاريف بیندازند و بنده هم حاضریم با آقایان يك مراجعه بکنیم و به مجلس بیاوریم بلکه جبران این کسر بشود و يك چیز دیگری هم که جبران این کسر را می کند دفاتر پستی جنوب است که در جاسه قبضه در جواب نماینده محترم عرض کردم که عنقریب این دفاتر بتصرف پست خانه در خواهد آمد و يك دخل مهمی از این راه باید پست خانه خواهد شد.

**رئیس** - آقایان مذاکرات واکافی می دانند.

( گفته شد کافی است )

**محمد هاشم میرزا** - خوب است تجزیه بشود.

**رئیس** - چه طور تجزیه کنیم؟

**محمد هاشم میرزا** - تربت و ترشیز علیحده و قم و ساوه علیحده چون بنده دیکمی از اینها مخالفم و در یکی موافق.

**رئیس** - اگر میتوانید طریق تجزیه را معین بفرمایید که رأی بگیریم.

**محمد هاشم میرزا** - از حیث مبلغ باید آقای وزیر تجزیه بفرمایند بنده که نمیدانم مبلغ چقدر است.

**مخبر** - اگر به پیشنهاد دولت مراجعه بفرمایند مبلغ را تجزیه کرده اند و معین است که چه مبلغ راجع به سیم تربت و ترشیز است و چه مقدار راجع به سیم آوه و ساوه.

**محمد هاشم میرزا** - بنده راجع به سیم قم و آوه مخالفم و راجع به تربت و ترشیز موافق **وزیر پست و تلگراف** چنانچه آقای محمد هاشم فرمودند در پیشنهاد دولت هفت هزار تومان اعتبار برای خط تربت و ترشیز معین شده است و ۴۶۰۰ تومان برای قم و آوه

حالا اگر آقایان موافقت اول در خط تربت و ترشیز رأی گرفته شود بعد در خط قم و آوه.

**رئیس** - پس اول سیم کشی قم و ساوه مطرح میشود آقای محمد هاشم میرزا ( اجازه )

**محمد هاشم میرزا** - اولاً باید نظر آقای وزیر را باین مسئله معطوف کنم که اگر کسی در این خصوص يك نظریاتی دارد معنایش این نیست که نظریات ایشان را برخلاف جلوه میدهد البته در هر مطلبی آقایان یا اعتراض دارند یا موافقت. البته این از وظایف وزارت پست و تلگراف است که وسائل آسایش مردم و ارتباط بین ایالات و ولایات را زیاد کند تا مردم راحت باشند اینها در جای خودش مسلم است و از نقطه نظر اقتصاد و تجارت هم بنده خیلی خوشوقت هستم که غالباً این قبیل پیشنهادات که برای تجارت خوب است به مجلس بیاید اما راجع به ساوه چون ساوه تلفن دارد و تا کس اوهم ارزان است و از برای پست و پنج کلمه دو قران و تا کس تلگراف هر ده کلمه چهار قران است و همین تلفن هم برای رفع احتیاج مردم کافی است و از آن تراست البته بتلفن مغایره میکند ولی اگر دولت نظری دارد خوب است آنرا بفرمایند و دو کمیسیون هم مذاکره نشد که باید حتماً از قم به ساوه بکشند مذاکره شد که اگر از قم به ساوه و از ساوه به نوبران بکشند و وصل میشود بهمدان خوب است و در کمیسیون هم با این شرط تصویب شد و حالا آن شرط را فراموش کرده اند اگر با آن شرط است موافقم والله مخالف یعنی اگر بنوبران هم امتداد میدهند و يك منفعتی هم متصور میشود بنده موافقم والله مخالفم.

**وزیر پست و تلگراف** - در موضوع

تلفن ها گویا حضرت والا چند ماه قبل يك سئوالی فرموده اند و بی جواب مانده است ولی بنده مشغول مطالعه هستم که بلکه در این موضوع جوابی بدهم. خطوط تلفن يك خسارت فوق العاده به تلگراف خانه وارد می آورد و در این خصوص وزارت پست و تلگراف يك نظریه اتخاذ میکنند و بعرض مجلس میرسانند ولی خطوط تلفن از قم است به ساوه و به آوه نیست ولی خط تلگرافی از قم کشیده میشود به ساوه و آوه تا نوبران هم امتداد پیدا میکنند و در پیشنهاد کمیسیون هم گویا ذکر شده که تا نوبران امتداد پیدا میکنند.

**رئیس** - آقای مستشار السلطنه پیشنهاد کرده اند از دستور امروز خارج بشود.

**مستشار السلطنه** - حالا شاهزاده محمد هاشم میرزا قانع شدند بنده مسترد می دارم چون رفع مخالفت حضرت والا شد.

**رئیس** - آقای امیر ناصر ( اجازه )

**امیر ناصر** - بنده در کمیسیون بودجه

پس از اینکه این لایحه مطرح شد گفتیم موافق هستیم در صورتیکه منافع تجارتی داشته باشد چون خط جنوب و غرب اتصالشان از مرکز است و در مرکز هم مطالب زیاد است مخابرات جنوب و غرب دو سه روز در مرکز می ماند و مضر است لذا برای منافع تجارت محترم این سیم کشی خیلی خوب است و لازم است دولت این خرج را تحمل بکند که هم وسیله تحصیل اطلاعات دولت است و هم منافع تجارت و این در صورتی خواهد بود که از قم به ساوه آمده و از ساوه به نوبران متصل بشود والا آوه محل کوچکی است .

امداد این سیم به نوبران برای این است که اگر از خط جنوب به غرب بخواهند مذاکره نمایند مستقیماً بدون احتیاج به مرکز مضایقه نمایند و بنده با این شرط در کمیسیون رأی دادم که تا نوبران هم کشیده شود و اگر به نوبران کشیده نشود مخالفم زیرا خرج زائد بر دخل ازومی ندارد زیرا در خاک زرند دو تلگرافخانه موجود است یکی در آسپابک و یکی در نوبران و حالا هم موجود است و اگر این سیم وصل شود و ازومی ندارد سیم کشی جدیدی بکنند .

وزیر پست و تلگراف - به نوبران هم امداد پیدا می کند .

امیر ناصر - پس موافقم

رئیس - آقای کازرونی مخالفید ؟

آقا میرزا علی کازرونی - خیر موافقم .

رئیس - آقای مدرس چه طور ؟

رئیس - تا نوبران باشد موافقم .

رئیس - آقای معق العلماء

معق العلماء - بنده هم موافقم

رئیس - پس کسی مخالف نیست ؟

محمد هاشم میرزا - پس باید در لایحه لفظ ( به نوبران ) اضافه بشود .

وزیر پست و تلگراف - بلی سیم کشی از ساوه و آوه و نوبران ( گفته شد صحیح است )

رئیس - سابقاً هم همینطور نوشته شده بود

رأی می گیریم باین قسمت چهار هزار و شصت تومان آفابانی که تصویب می کنند قیام نمایند .

اکثر نمایندگان قیام نمودند

رئیس - تصویب شد - قسمت دوم از تهران به حضرت عبدالعظیم و در این قسمت مخالفی نیست ؟

وزیر پست و تلگراف - کمیسیون بودجه این قسمت را تصویب نکرده است چون کمیسیون تصویب ننموده است بنده هم جدیدی ندارم .

رئیس - از این می گذریم . قسمت سوم راجع بترتیب و ترشیز که هفت هزار تومان است آقای محمد هاشم میرزا محمد هاشم میرزا - بنده موافقم و بعد از يك مخالف عرایض خود را می کنم .

رئیس - آقای حاج سیدالمحققین (اجازه)

حاج سیدالمحققین - بنده تا از طرف مجلس تفتیش کاملی در این اعتبار نشود مخالفم و مخالفت بنده هم نه از نقطه نظر عدم اعتماد بدولت است بلکه از این نقطه نظر است که حق مجلس محفوظ باشد

وزیر پست و تلگراف - با نهایت توفیر خدمت آقا عرض می کنم که مجلس وسیله تفتیش ندارد و تا بهال در اینگونه موارد مستقیماً دخالت نکرده است

آیا به وسیله تفتیش کند که این اعتباری که وزارت پست و تلگراف پیشنهاد کرده است صحیح است یا سقیم ؟ مجلس وسیله برای این کار ندارد و در هیچ جای عالم هم سابقه ندارد که مجلس و پارلمان مستقیماً اینگونه تفتیشات را بنماید لهذا عرض می کنم

چنین تفتیشی از برای مجلس شورای ملی ممکن الحصول نیست مطلب دیگر اینکه وزارت پست و تلگراف که این پیشنهاد را کرده است نهایت وقت را در تخریب این اعتبار بعمل آورده است و گمان می کنم هفت هزار تومان برای سیم کشی چنین خطی زیاد نباشد زیرا امروزه مصالح گران است مزد عماله گران است سیم گران است مقرر گران است هفت هزار تومان برای این زیاد نیست ؟

رئیس - آقای محمد هاشم میرزا سرکار هم که موافق هستید ؟

محمد هاشم میرزا - بلی لکن موافق نظامنامه وزیر مختار است اظهار عقیده نماید و کلاسه باید بترتیب موافق و مخالف صحبت کنند .

رئیس - نظامنامه داخلی قرائت میشود ملاحظه خواهید فرمود

(شرح ذیل قرائت شد)

ماوه صد و هشتم - در مباحثات ناطقین باید متناوباً بترتیب مخالف و موافق نطق نمایند .

رئیس - چنانچه ملاحظه فرمودید ناطقین باید به ترتیب موافق و مخالف مذاکره کنند نه و کلاسه

محمد هاشم میرزا - نظامنامه مجلس از برای و کلاسه است نه برای وزراء و فقط اسم وزراء در دوسه مورد نوشته شده و در همه جا می نویسد راجع به نطق و کلاسه . رأی و کلاسه جلسه و کلاسه پس نظامنامه از برای ما نوشته شده است نه برای وزراء

آقا میرزا هاشم آشتیانی - نظامنامه مجلس است نه نظامنامه و کلاسه

رئیس - نظام نامه برای کلیه امور داخلی مجلس نوشته شده و هر کس به مجلس می آید باید در عایت نظام نامه را بکند . آقای کازرونی .

(اجازه)

آقا میرزا علی کازرونی - بنده موافقم .

رئیس - آقای سلطان العلماء

سلطان العلماء - موافقم

رئیس - آقای سید محمد تقی طباطبائی شما چه طور

آقا سید محمد تقی - بنده هم موافقم .

رئیس - آقای سید المحققین (اجازه)

حاج سیدالمحققین - آقای وزیر فرمودند این تفتیش از دو نقطه نظر لازم نیست یکی عدم سابقه یکی نبودن وسایل تفتیش بنده عرض می کنم عدم سابقه و نبودن وسایل تفتیش دلیل نمی شود که این حق را از مجلس شورای ملی سلب نمایند و باید مجلس ولو این که سابقه نداشته باشد برای اینکار وسائلی تهیه نماید و تفتیش کند .

وزیر پست و تلگراف - در جواب نماینده محترم توفیر عرض می کنم که مجلس شورای ملی حق نظارت در بودجه و مالیه مملکت را دارد ولی از طرف دیگر یک اصل دیگر هم هست که قوه قضائیه و مجریه و مقننیه از هم منفک هستند و نباید با هم دیگر تصادمی نمایند .

مجلس شورای ملی حق نظارت در بودجه مملکت را دارد ولی اگر مستقیماً تفتیش و نظارت در کار وزارت خانه ها بکند

بالاخره هیئت مقننیه در وظایف هیئت مجریه دخالت کرده است و در هیچ جای عالم سابقه ندارد که هیئت مقننیه يك تفتیش و نظارت مستقیمی در کار وزارتخانه ها بکند اماما موقعی که بودجه مملکت به مجلس می آید مجلس حق دارد نظارت و تفتیش در آنها بنماید .

ولی اگر مجلس شورای ملی در تمام جزئیات کار وزارت خانه ها دخالت کند نتیجه چه می شود ؟

نتیجه این می شود که آنارشیزم و هرج و مرج به میان می آید که بنده با این بیان ناقص خودم نمی توانم عرض کنم .

رئیس - آقای حاج سیدالمحققین (اجازه)

حاج سیدالمحققین - آقای وزیر پست و تلگراف در فرمایشات خودشان احتیاج می فرمایند بنده عرض نکردم مجلس شورای ملی مداخله کند عرض کردم نظارت و تفتیش حق مجلس شورای ملی است و مداخله غیر از نظارت است و بنده عقیده ام این است اگر یکشاهی هم بخواهند در مملکت صرف نمایند مجلس شورای ملی باید نظارت داشته

باشد

رئیس - آقای محمد هاشم میرزا - بنده خواستم راجع بجواب آقایان که می فرمایند تلگراف خانه ترشیز نفع دارد یا ضرر عرض کنم که اهالی ترشیز که در ده سال قبل پیشنهاد کردند تلگراف خانه را خودشان دائر کنند و سیم بکشند فقط مخابراتشان مجانی باشد و قیمت تلگراف هائی که از اطراف آنجا می شود متعلق بدولت باشد و فقط یک ربع از عایدات آنرا برای مخرج کافی میدانستند و حاضر شدند این پیشنهاد را بدولت کردند پس معلوم میشود بهیچوجه ضرر ندارد بلکه نفع هم دارد باین جهت خوب است آقایان زودتر رأی بدهند که هم از برای تجارت نفع دارد و هم از برای دولت .

رئیس - آقای تدین مخالفید

تدین - بنده می خواستم جواب آقای وزیر را بدهم که آقای حاج سیدالمحققین جواب فرمودند .

رئیس - آقای حاج سیدالمحققین

حاج سیدالمحققین - اصل سی و سوم هر يك از مجلسین حق تفحص و تحقیق در هر امری از امور مملکت دارند

رئیس - این مطلب يك قدری از موضوع خارج است بجهت اینکه دولت يك اعتباری می خواهد یا باید بگوئید اعتبار نمی دهم و یا بگوئید باید تفتیش کنیم ولی گمان ندارم حالا مذاکرات راجع به قانون اساسی موضوع داشته باشد جناب عالی از چه نقطه نظر مخالفید .

حاج سیدالمحققین - مخالفت من از این نقطه نظر است و مجلس تفتیش نمی کند اگر مجلس تفتیش نماید موافقم

رئیس - پس پیشنهاد بفرمائید

نصرت الدوله مخبر کمیسیون بودجه اجازه می فرمائید بنده توضیحی عرض کنم

رئیس - بفرمائید

مخبر - بنده نمی دانم مابه الاختلاف کجا است برای اینکه نه آقای وزیر و نه سایرین هیچيك منکر حق نظارت مجلس شورای ملی نیستند علی الخصوص در امور مالیه حالا باید دید این حق نظارت و تفتیش را قانون بجه ترتیب معین کرده است ؟ در موقعی که بودجه يك وزارتخانه می گذرد یا يك اعتباری برای مخرج فوق العاده تقاضا می شود مسئله لزوم و عدم لزوم آن مطرح می شود و خود این يك مقدمه از نظرات است پس از آن باز قانون معین می کند که در آخر هر مال يك لایحه بعنوان قانون تفریغ بودجه باید بمجلس بیاید و از مجلس بگذرد در آنجا هم بطور قسمت آخر و انتهای مجلس می تواند رسیدگی کند اعتباراتی که داده شده

باشد

رئیس - آقای محمد هاشم میرزا - بنده خواستم

راجع بجواب آقایان که می فرمایند تلگراف

خانه ترشیز نفع دارد یا ضرر عرض کنم که

اهالی ترشیز که در ده سال قبل پیشنهاد

کردند تلگراف خانه را خودشان دائر کنند

و سیم بکشند فقط مخابراتشان مجانی باشد

و قیمت تلگراف هائی که از اطراف آنجا می

شود متعلق بدولت باشد و فقط یک ربع

از عایدات آنرا برای مخرج کافی میدانستند

و حاضر شدند این پیشنهاد را بدولت کردند

پس معلوم میشود بهیچوجه ضرر ندارد

بلکه نفع هم دارد باین جهت خوب است

آقایان زودتر رأی بدهند که هم از برای

تجارت نفع دارد و هم از برای دولت

رئیس - آقای تدین مخالفید

تدین - بنده می خواستم جواب آقای

وزیر را بدهم که آقای حاج سیدالمحققین

جواب فرمودند

رئیس - آقای حاج سیدالمحققین

حاج سیدالمحققین - اصل سی و سوم

هر يك از مجلسین حق تفحص و تحقیق در هر

امری از امور مملکت دارند

رئیس - این مطلب يك قدری از موضوع

خارج است بجهت اینکه دولت يك اعتباری

می خواهد یا باید بگوئید اعتبار نمی دهم

و یا بگوئید باید تفتیش کنیم ولی

گمان ندارم حالا مذاکرات راجع به

قانون اساسی موضوع داشته باشد

جناب عالی از چه نقطه نظر مخالفید

حاج سیدالمحققین - مخالفت من از این

نقطه نظر است و مجلس تفتیش نمی کند

اگر مجلس تفتیش نماید موافقم

رئیس - پس پیشنهاد بفرمائید

نصرت الدوله مخبر کمیسیون بودجه

اجازه می فرمائید بنده توضیحی عرض

کنم

رئیس - بفرمائید

مخبر - بنده نمی دانم مابه الاختلاف

کجا است برای اینکه نه آقای وزیر و نه

سایرین هیچيك منکر حق نظارت مجلس

شورای ملی نیستند علی الخصوص در امور

مالیه حالا باید دید این حق نظارت و

تفتیش را قانون بجه ترتیب معین کرده

است ؟ در موقعی که بودجه يك وزارت

خانه می گذرد یا يك اعتباری برای مخرج

فوق العاده تقاضا می شود مسئله لزوم و

عدم لزوم آن مطرح می شود و خود این

يك مقدمه از نظرات است پس از آن باز

قانون معین می کند که در آخر هر مال

يك لایحه بعنوان قانون تفریغ بودجه

باید بمجلس بیاید و از مجلس بگذرد

در آنجا هم بطور قسمت آخر و انتهای

مجلس می تواند رسیدگی کند اعتباراتی

که داده شده

آیا بمصارف خود رسیده است یا خیر این دو موقع را قانون برای اجرای نظارت و تفتیش مجلس شورای ملی در قضایای مالیه مملکت پیش بینی کرده است حالا اگر خود مجلس يك وقتی بطور فوق العاده در يك مسئله بالاختصاص نظری داشته باشد می تواند نظر خود را اعمال کند ولی امروز در این اعتباری که برای سیم کشی خواسته اند باید دید اگر لازم است رأی بدهند بمدهم بالاختصاص می شود تفتیش کرد که این مبلغ بمصرف میرسد یا خیر و این مذاکرات باید در موقعی که لایحه تفریغ بودجه بمجلس می آید بشود و ببیند این وجهی که تصویب کرده اند آیا بمصرف خود رسیده است یا خیر و قاعده قانونی هم همین است

رئیس - آقای سلیمان میرزا گویا مخالفند

سلیمان میرزا - این مطلبی که آقای حاج سیدالمحققین فرمودند يك اصل مسلم و ثابتی است و تنهائهمصر باعتبار سیم کشی نیست بلکه راجع بتمام اعتبارات است مجلس شورای ملی وقتی يك مسئله را تصویب می کند که مطابق قانون اساسی و قوانین مالیه دو مرتبه در آن تفتیش بشود یکی تفتیش در کمیسیون تطبیق حوالجات است که سابقه داشتیم و بدبختانه امروز نداریم در آنجا باید ملاحظه کنند ببینند آیا این اعتباراتی که مجلس بوزیر داده است از ماده بداده دیگر منتقل می شود و در موضوع دیگر مصرف میشود یا مطابق رأی مجلس بمصرف می رسد ؟ و اگر مطابق رأی مجلس نباشد به چه وجه آنرا تصدیق نخواهد کرد و بخزانة دار یا وزیر مالیه خواهد گفت مطابق فلان اصل و فلان اصل شما حق ندارید باین ترتیب حواله بگیری بدیگری دیگر تفتیش مجلس در امر محاسبات است که ما بکان بکان قسم خورده ایم مادام که حقوق مجلس و مجلسیان مطابق قانون اساسی محفوظ باشد اگر باین عبارت قانون اساسی دقت کنیم می بینیم مطابق آن رفتار نشده زیرا حقوق مجلس و مجلسیان مطابق قانون اساسی محفوظ نیست مقصود این است که یکی از وسایل تفتیش مجلس دیوان محاسبات است که آن هم نیست و ما غالباً رأی هایی که در مجلس می دهیم نمی دانم مثل سد جاجرود چه طور می شود بلی مطابق قانون اساسی پارلمانی بهیچ وجه مداخله در امور قوه اجراییه ندارد ولی در هر امری از امور ما می توانیم تفتیش و نظارت بکنیم و آقای وزیر هم خودشان مخالف این قانون نیستند بلی طرز این تفتیش را قانون اساسی معین کرده و در قانون اساسی دیوان محاسبات ذکر شده اما چه فایده که سیزده ماه از عمر مجلس می گذرد و هنوز فکری از برای این اصل از قانون نشده است البته سیم کشی و وسائل تسهیل مخابرات و تعارت و ارتباط

شهرها لازم است اما از طرف دیگر نظارت و کلاه در امور مالیه لازم است بعقیده بنده ما باید دست دولت را از حیث مالیه ببندیم و از هیچ يك از امور مالیه رأی ندهیم تا اینکه دولت لایحه تفتیش مجلس و تطبیق حوالجات و دیوان محاسبات را بمجلس بیاورد و ما که بیک قیام و فمود و يك ورقه سفید و كبود رأی می دهیم آنوقت مثل سد جاجرود نشود که این همه صحبت ها در اطراف می شود وظیفه ما نیست بگوئیم قبلاً که يك لایحه تقاضای اعتباری را بمجلس می آورند بروند تفتیش کنند اما از طرف دیگر وقتی ما می توانیم باعتبار رأی بدهیم که چرخهای مشروطیت و تفتیش مجلس در امور مالیه بکار افتاده باشند

یعنی ما مطمئن باشیم این رأی که می دهیم در يك جا کمیسیون تطبیق حوالجات دقت می کند و اگر مدرسه کرج جزه وزارت جنگ بشود وجوه آن جزه بودجه وزارت فوائد عامه مصرف نمی شود آنوقت بودجه مدرسه کرج که شش هزار تومان بوده است وزیر فوائد عامه هر کار بخواهد نمی تواند بکنند نمی تواند بودجه آنرا بمجلس موافق فلان آقا قرار بدهد اگر مادیوان محاسبات و تطبیق حوالجات می داشتیم می گفتیم این تفتیش را کمیسیون تطبیق حوالجات می نماید و می گوید خیر آقا این برای يك کار مخصوص است و شما نمی توانید آنرا بپردازید قسمت ثانیه لایحه تفریغ بودجه است که تا بحال بمجلس نیامده است و ما نمی دانیم چه قسم تفتیش خواهد شد و لایحه قطع مادر مجلس رأی می دهیم فلان مبلغ بفلان مصرف برسانید ولی هیچ معلوم نیست این تفتیش و نظارت که از حقوق مسلمه مجلس شورای ملی است بچه ترتیب باید بشود فرمایشانی که آقای حاج سیدالمحققین فرمودند بعقیده بنده راجع بکلیات مخارج مملکت بود منتهی موقع را حالا بدست آوردند و فرمودند ما مطابق قانون اساسی قسم خورده ایم (مادام که حقوق مجلس و مجلسیان مطابق قانون اساسی محفوظ باشد) و بدبختانه يك قسمت عمده اش محفوظ نیست و بعقیده بنده تکلیف از گردن ما ساقط است برای اینکه وقتی شرط از بین رفت مشروطه هم از میان می رود وقتی که حقوق مجلس و مجلسیان از بین رفت البته ما هم مسئولیت آن قسمی را که خورده ایم نداریم

وزیر پست و تلگراف - بنده

نمی خواهم با حضرت والا داخل مشاجره بشوم بنده عرض کردم پارلمان حق نظارت و تفتیش در بودجه و مالیه مملکت را دارد و باید اعمال کند بنده نخواستیم این حق را از پارلمان سلب کنیم اگر امروز کمیسیون تطبیق حوالجات نیست باید باشد دیوان

محاسبات نیست باید باشد بنده عرض نکردم نباشد راجع باین اعتبار هم بنده از اول عرض کردم این سیم کشی را اهالی محل تقاضا کرده اند و از برای رفاهیت يك عده از موکلین آقایان است و ما اهمیتی که باین پیشنهاد می دهیم از برای رفاه حال مردم است آقایان تصویب می فرمایند بفرمائید تصویب نمی فرمائید بفرمائید آن چیزی که بنده در جواب فرمایشات آقای حاج سیدالمحققین عرض کردم راجع به تفتیش مستقیم بود بنده اینطور استنباط کردم که مقصود آقا این است از طرف مجلس يك تفتیش مستقیمی در موضوع بشود ولی بنده با هیچ مخالفتی در اصل موضوع ندارم

رئیس - آقای سلیمان میرزا (اجازه)

سلیمان میرزا - بنده برای رفع سوء تفاهم عرض می کنم و خیال مشاجره هم ندارم فقط آن اصل مسلمی را که بنده عرض کردم آقای وزیر هم با آن موافقت و آن این است که کمیسیون تطبیق حوالجات و دیوان محاسبات و سایر چرخهای مشروطیت باید بکار افتد بنده هم با تسهیل و وسائل مخابرات و تسهیل و وسائل پستی و تلگرافی در راه آهن و طرق و شوارع موافقم و همه اینها باید در مملکت ما باشد لکن هر کدام از يك نظر اساسی صحبت می کنیم و هر دو هم حق می گوئیم و آقای حاج سیدالمحققین هم مطلب را بطور کلی فرمودند و حق هم فرمودند

رئیس - پیشنهادی از طرف آقای حاج سیدالمحققین رسیده است قرائت میشود و رأی می گیریم

بمضمون ذیل قرائت شد

بنده پیشنهاد می نمایم این قبیل اعتبارات در مجلس تصویب نشود تا کاملاً از طرف مجلس نظارت و تفتیش بشود

سیدالمحققین

رئیس - آقای حاج سیدالمحققین (اجازه)

حاج سیدالمحققین - مقصود بنده هم دیوان محاسبات و غیره بود و میخواستیم عرض کنم که مجلس حقاً حق نظارت و تفتیش در بودجه مملکت را دارد و باید دیوان محاسبات تشکیل بشود تا مجلس بتواند در امور مالیه تفتیش نماید

رئیس - آقای حاج شیخ اسدالله (اجازه)

حاج شیخ اسدالله - فرمایشانی که آقایان در این زمینه فرمودند و بعد هم آقای حاج سیدالمحققین این پیشنهاد را فرمودند تمام اینها صحیح است و تصور نمی کنم کسی منکر باشد یعنی صریحاً قانون اساسی است که مجلس شورای ملی نظارت تام در امور مالیه دارد و مجلس شورای

ملی در موقعی که دولت بودجه ها را به مجلس می آورد می تواند تفتیش کند و در موقعی هم که صورت تفریغ بودجه را بمجلس می آورند در آن موقع هم می تواند تفتیش بکند و هیچکس نمی تواند جلو عملیات مجلس را بگیرد امامی خواهم به بینم آیا این مطلب مانع از این است که پیشنهاد تقاضای دولت راجع باعتبار سیم تصویب بشود ؟ و آیا هیچ مربوط باین قضیه هست ؟ دولت برای خاطر آسایش عامه یا برای روابط نقاط مملکت با يك دیگر يك پیشنهادی کرده است و سیم کشی از يك نقطه رابه نقطه دیگر لازم دانسته است و عقیده بنده این است که بهترین مطالب همین مسئله سیم کشی است و مثلش را هم می زنم اگر هر آتیه سیم کمره و کلیایگان امتداد نداشت در قضیه حمله الوار تادولت خبردار می شد پدر مردم در آمده بود چون سیم امتداد داشت باین جهت دولت زودتر اطلاع حاصل میکرد و توانست يك اقدامی بنماید این يك دلیل و دلائل دیگر هم هست که همه می دانند بنده عرض میکنم مجلس حق نظارت و تفتیش در مالیه را دارد حالا اگر مجلس بوظیفه خود عمل نکرد و تفتیش خودش را تعقیب نکرد آیا پیشنهاد دولت راجع بسیم کشی باید رد بشود و یا اینکه در ضمن پیشنهاد دولت که تقاضای سیم کشی از نقطه به نقطه دیگر کرده ما باید شرط کنیم که مجلس باید نظارت داشته باشد کدام وقت مجلس خواسته است تفتیش کند و دولت مانع شده است ؟

این مطالب بهم مربوط نیست و شرط کردنش اساساً غلط است پس هر پیشنهادی که می شود باید تمام مواد قانون اساسی را اینجا طرح کنیم که باید مواد قانون اساسی اجرا شود باید نمایندگان سعی کنند و مواد قانون اساسی را به موقع اجرا گذارند دولت يك وظیفه دارد

مجلس هم يك وظیفه دارد دولت يك اعتباری را که لازم دارد به مجلس پیشنهاد میکند و مجلس اگر صلاح می داند رأی می دهد و اگر صلاح نمی داند رد میکند و پس از رأی دادن هم در هر موقع می تواند تفتیش کند این جا باید نمایانند - کان فقط این نکته را در نظر بگیرند که آیا این سیم کشی لازم است یا لازم نیست اگر لازم است رأی بدهند و پس از رأی دادن تفتیش هم بنمایند که مثل سد جاجرود نشود آنوقت اگر خیانت کرده باشند مجازات کنند

آزروزی که پیشنهاد ساختمان سد جاجرود بمجلس آمد لازم بود ما هم رأی دادیم و بوظیفه خود عمل کردیم منتهی وظیفه تفتیش را ما باید تعقیب کنیم و نکردیم و این هیچ مربوط بدولت

نیست .  
رئیس - آقای آقا سید محمد تقی طباطبائی که جزء کمسیون نیستند آقا سید محمد تقی - خبر .  
رئیس - آقای مدرس ( اجازه )

آقا سید حسن مدرس - بنده امروز نه فرمایشات وکیل رامی فهمم و نه فرمایشات وزیر را شغل مجلس اختصاص به مالیه مملکت ندارد تمام کارهای مجلس راجع به مجلس شورای ملی است باید در جنگ کردن در تعمیر کردن و خراب کردن و بخشیدن و همه این هادخال کند حکومت ملی هم معنایش این است که تمام کار های عمومی راجع بخود مردم است مردم هم وکیل معین میکنند که بامورات آنها رسیدگی کند . مجلس بالاتفاق یا با اکثریت یک دولتی اظهار اعتماد می کند و یک کارهایی وظیفه دولت است که باید آن کارها را بکنند اگر اعتماد بآن دولت دارند دولت پیشنهاد می کند که فلان کار صلاح است و فلان مبلغ خرج دارد بعضی اوقات مجلس می بیند که دولت اشتباه کرده و بخطا رفته است رد می کند ولی اینکه آقایان می فرمایند این پیشنهاد دولت را قبلا تفتیش بکنیم اینطور نیست دولت پیشنهاد کرده است که سیم کشی از تربت به تربت صلاح است و خرجش هم همین است ما چون اعتماد بآن دولت داریم اگر مساله را صلاح دانستیم تصدیق می کنیم و بعد در موقعی که لایحه تفریح بودجه را بمجلس آوردند تحقیقات می کنید می بینید مطابق واقع بوده یا نبوده همانطور که راجع بسد جاجرود لایحه بمجلس آوردند بنده بدم و تصویب هم شد و یکسیدی ساخته شد و آب آمد و آنرا برد و بعد گفتند یک تقلباتی در او شده است البته باید رسیدگی شود اگر بدولت اظهار اعتماد کرده ایم پیشنهادهای او را باید مطرح مذاکره قرار بدیم هر چه را دیدیم صلاح است تصویب می کنیم و هر چه را دیدیم صلاح نیست رد می کنیم و لکن نمی توانیم بگوئیم تا قبلا در آن تفتیش نکنیم تصویب نمی کنیم بنده هم تفتیش معتقدم ضرر هم ندارد ولی دولتی که معتقد ما است پیشنهادی کرده است و آن را هم صلاح می دانم زیرا هم برای تجارت و هم برای مملکت نافع است بنا براین بنده عرض می کنم این فرمایشات خارج از موضوع است بلی در محل خودش همه فرمایشات صحیح است و البته مجلس شورای ملی حق نظارت دارد و باید همه قسم تحقیقات بنماید لکن در این مطلب یک قدری خارج از موضوع بنظر می آید

وزیر پست و تلگراف - خیلی متأسفم که عرض بنده در ساحت مقدس آقای مدرس مقبول اتفاق نیفتاد و شاید بعضی حرفهایی که می زنم خود بنده هم نفهم

ولی با بیان قاصر خودم عرض کردم این پیشنهاد را دولت می دهد برای رفاهیت عامه و دولت وقت هم این پیشنهاد را نداده است و دولت سابق داده است و اگر ملاحظه کنید می بینید که بامضای ( حسن مشیرالدوله ) و اعتلاها السلطنه وزیر پست و تلگراف است و چون فشار زیادی از طرف اهالی بوزارت پست و تلگراف وارد آمده است لهذا وزارت پست و تلگراف این لایحه را بمجلس پیشنهاد نموده است و این یک لایحه است برای جزو منقحات عامه و یک لایحه نیست که بروی آن رای اعتماد بدولت گرفته شود و این مذاکرات مربوط باین لایحه نیست لایحه است برای سیم کشی و رفاهیت اهالی ولایات حالا آقایان اگر رای می دهند سیم کشیده می شود و اگر رای ندهند کشیده نمی شود

جمعی از نمایندگان - بطور همه

مذاکرات است  
رئیس - چه خبر است آخر پیشنهاد داده اند باید تکلیفش معلوم بشود خود بنده موقع را می دانم وقتی مذاکرات کافی باشد سؤال خواهم نمود خطاب بجای سید -

المحققین ( توضیحی دارید بفرمائید تا رای بگیریم )  
حاج سیدالمحققین - عقیده بنده این است که آقای مدرس درست بعروض بنده دقت فرمودند بنده عرض کردم این پیشنهاد نه از نقطه نظر عدم اعتماد بدولت است بلکه از این نقطه نظر که باید حق مجلس محفوظ بماند باید رسیدگی و تفتیش بنماید و این فرمایشی که آقای مدرس فرمودند لازمه اش این است اگر مجلس رای اعتماد بیک دولت داد دیگر باید از حقوق مسلمه خود صرف نظر کند در صورتی که اینطور نیست و بنده معتقدم در هر حال و هر صورت حق مجلس باید محفوظ مانده و از قوانین اساسی غفلت ننماید و بموجب قانون اساسی رسیدگی و تفتیش در امورات دولت بامجلس است باز هم در خاتمه عرض می کنم این اظهارات بنده از نقطه نظر عدم اعتماد بهیئت دولت نیست

مدرس - لازم است توضیحی عرض کنم

رئیس - بفرمائید  
مدرس - لازمه عرض بنده این نیست که آقا فرمودند چون عرض کردم بسا اوقات هست که دولت پیشنهادی بمجلس می کند و مجلس هم می بیند که دولت اشتباه کرده و رای نمی دهد و رد میکند یا اگر خدای نخواسته دولت عمداً اشتباه کرد و یک کاری که صرفه و صلاح مملکت در آن نبود کرد در آنوقت مجلس باید از دولت وقت استیضاح کند پس رد یا قبول یک لایحه مستلزم اعتماد بیک هیئت دولت نیست زیرا بسا هست همان دولت معتد هم یک اشتباهی میکند و مجلس

باید آنرا رفع نماید البته یکنفری هم که یک مباشر محل اعتماد خود دارد هر چه پیشنهاد کند قبول نمیکند این بود توضیح عرض بنده

رئیس - رای می گیریم بقابل توجه بودن پیشنهاد آقای حاج سیدالمحققین قرائت می شود بعد رای می گیریم آقای منتصرالملک مجدداً پیشنهاد مزبور را قرائت نمودند نصرت الدوله مخبر کمسیون بودجه - اجازه بفرمائید بنده قبل از وقت توضیحی عرض کنم چون این پیشنهاد آقای حاج سیدالمحققین مسئله را قدری مشکل میکند یکی از مسائل مسلمه حکومت شوروی و اصول قانون اساسی این است که مجلس باید در ترتیب جمع و خرج مملکتی نظارت کند پس در اینموقع که ما باین پیشنهاد رای نمی دهیم چنانچه خود بنده هم رای نخواهم داد نباید تصور بشود که ما اصل مقصود را رای نمی دهیم بلکه گمان میکنم همه در اساس امر موافق شاهزاده سلیمان میرزا اظهاری کردند که خیلی صحیح بود و توضیح هم دادند و اظهار داشتند یک چرخهایی در حکومت مشروطه هست که آن چرخها وسیله اعمال و اجرای این نظارت است و متأسفانه و بدبختانه هنوز آن چرخها در مملکت ما تأسیس نشده این قسمت فرمایش ایشان صحیح است ولی ایشان خواستند یک سیاستی اتخاذ کنند و این پیشنهاد هم برای آن سیاست است اظهار داشتند برای اینکه دولت را مجبور و ملزم کنیم که آن چرخها را بکار اندازد خوب است حقوق مجلسی خود را که عبارت از بستن جلو بخارج و اعتبارات است در اینموقع اعمال کنیم و گفتند وقتی دولت دید دیگر مجلس یک دینار باو اعتبار نمی دهد برای اینکه این مشکل را از میان بردارد مجبور خواهد شد آن چرخها را بکار اندازد ولی بنده امروز با این نظریه ایشان موافق نیستم زیرا اسباب فلج کردن کارهای دولتی می شود بنده این مطلب را توضیحاً عرض کردم که آقایان بدانند اگر بنده باین پیشنهاد رای نمی دهم یا دیگری رای نمی دهد از نقطه نظر مخالفت با اصل مطلب نیست و چنانچه عرض کردم با اصل مقصود هم موافقند ولی اعمال این سیاست را امروز بسبب فلج کردن کلیه کارهای مملکتی می دانم بنده هم معتقدم که مدت مدیدی است این چرخها بحال تعطیل ووقفه باقی است و علت آن هم شاید بواسطه متمادی بودن دوره قنوت و قیوت مجلس است ولی چنانچه از اول که مجلس باز شد این مسئله را دربر گرام هیئت دولت دیدم اخیراً هم آقای رئیس الوزرا شنیدم که قانون دیوان محاسبات حاضر است و عنقریب هم بمجلس خواهد آمد اما حالا بیائیم و بیکمرتبه در چنین موقعی کار این مملکت را فلج و معطل

کنیم بنده صلاح نمی دانم و در این موقع اعمال این حق را بنده از طرف خودم معتقد نیستم باین واسطه است که بقابل توجه بودن این پیشنهاد رای نخواهم داد

رئیس - رای می گیریم بقابل توجه به دن این پیشنهاد آقایانی که قابل توجه می دانند قیام فرمایند

( چند نفری قیام نمودند )

رئیس - قابل توجه نشد رای می گیریم باصل پیشنهادی دولت که مبلغ هفت هزار تومان است برای سیم کشی از تربت بترشیز آقایانی که تصویب می کنند قیام فرمایند ( اکثر نمایندگان قیام نمودند )

رئیس - تصویب شد . ماده واحده قرائت می شود بعد رای می گیریم ( بمضمون ذیل قرائت شد )

ماده واحده - مجلس شورای ملی برای سیم کشی از قم بآوه و ساده و نوبران و از تربت بترشیز و داثرشدن تلگرافخانه های آنها مبلغ یازده هزار و ششصد تومان به وزارت پست و تلگراف اعتبار میدهد

رئیس - آقایانی که ماده واحده را تصویب می کنند ورقه سفید و الله ورقه کبود خواهند داد و اوراق آراء منتشر و پس از اخذ رای آقایان امیر ناصر و منتصرالملک تعداد نموده بترتیب ذیل نتیجه حاصل شد عده حضار ( ۷۴ نفر ) ورقه سفید علامت قبول ( ۵۴ ) ورقه کبود علامت رد ( ۱۰ ) امتناع ( ۱۰ )

رئیس - عده حضار ۷۴ نفر با اکثریت ۵۴ نفر تصویب شد

( اسامی قبول کنندگان )

آقایان میرزا ابراهیم خان ملک آرائی . وکیل الملک . معتد السلطنه . میرزا شهاب الدین . عماد السلطنه خراسانی . شیخ العراقرین زاده . منتصرالملک . آصف الملک . امیر ناصر عمید الممالک . حاج میرزا علی محمد دولت آبادی . میرزا محمد حسین صدرائی . تدین . سردار مخم . میرزا ابراهیم خان قمی . غضنفر خان . مدرس قوام الدوله . حاج شیخ محمد حسن . شیخ الاسلام ملایر . آقامیرزا علی کازرونی . ملک الشعراء . سید حسن خان بلوچ . لسان الملک . بهاءالملک . مستشار السلطنه . سهام السلطان شریعتدار کرمانی . نصرت الدوله . عماد السلطنه طباطبائی . رکن الملک . حاج میرزا عبدالوهاب میرزا طاهر تنکابنی . وقار الملک . حاج میرزا مرتضی . سلطان العلماء رئیس التجار . محمدولی میرزا . میرزا محمد صادق طباطبائی . محمد هاشم میرزا . حاج شیخ اسدالله . رفعت الدوله . صدر الاسلام . سردار معظم کردستانی . امین الشریعه . آقای سیدفاضل . فتح الدوله . جلیل الملک سالار معظم . آقا سید محمد تقی طباطبائی . دکتر لقمان . نجات . نصیر دیوان . حاج نصیر السلطنه

( اسامی رد کنندگان )

آقایان میرزا ابوالقاسم خان فیوضات  
ناظم العلماء • معتمدالتجار • سلیمان میرزا •  
سیدالملک • مساوات • حائری زاده • سید  
المحققین • شیخ الاسلام اصفهانی • میرزا  
هاشم آشتیانی

رئیس - کمیسیون که برای رسیدگی  
بمطالب ارومیه ها بنا بود تشکیل شود  
انتخاباتی که شده است فقط چهار نفر اکثریت  
پیدا کرده اند و آقایان حاج سیدالمحققین  
فیوضات • معتمدالتجار • آقا سید محمد تقی  
طباطبائی انتخاب شده اند

یمنجنفر دیگر را امررز باید انتخاب  
بفرمائید

وزیر پست و تلگراف - يك لایحه دیگر  
مانده است

رئیس - بعد از تنفس • آقایان موافق  
هستند چند دقیقه تنفس بشود  
( مخالفتی نشد )

جلسه برای تنفس تعطیل وبعد از نیم  
ساعت مجدداً تشکیل گردید  
ماده واحده پیشنهادی کمیسیون بودجه  
را راجع بگرامات پستی آقای منتصر الملک  
بعضیون ذیل قرائت نمودند  
ماده واحده - مجلس شورای ملی  
بوزارت پست و تلگراف مبلغ چهل و سه  
هزار و ششصد و پنجاه و پنج تومان و پنج  
شاهی اعتبار میدهد که غرامات امانات  
مسروقه پستی از ابتدای سنه یونت ثیل تا  
آخر پیچی ثیل ۱۲۹۹ را که موافق قانون  
پستی مصوبه مجلس شورای ملی مکلف  
پرداخت آن است در وجه صاحبان آنها  
تأدیه نماید

رئیس - آقای هاشم میرزا  
( اجازه )

محمد هاشم میرزا - بنده موافقم بعد از  
يك مخالفت عرض خواهم کرد

رئیس - آقای حاج شیخ اسدالله  
( اجازه )

حاج شیخ اسدالله - بنده هم موافقم  
رئیس - آقای حاج میرزا مرتضی  
چطور

حاج میرزا مرتضی - بنده هم موافقم  
رئیس آقای سردار مخفم  
( اجازه )

سردار مخفم - چنانچه ملاحظه فرموده  
اند وزارت

پست و تلگراف در این پیشنهاد مسروقات  
پس را سه قسمت کرده اند يك قسمت به  
عنوان برس مازر که معمولاً غرامت ندارد  
يك قسمت دیگر هم از بابات مسروقات سنه  
هزار و سبصد است که بواسطه نرسیدن  
صورت فعلاً مسکوت عنه گذارده اند  
قسمت سوم از بابات بقایای مسروقات این  
چند ساله است که از نقطه نظر رعایت صاحبان  
مسروقات چهار و سه هزار و ششصد و پنجاه

و پنجم تومان و پنجشاهی پیشنهاد کرده اند که  
پرداخت آن از طرف مجلس مقدس تصویب  
شود باید خاطر محترم آقایان متوجه این  
نکته باشد که مسروقات پستی این چند  
ساله فترت منحصر باین مبلغ نیست بلکه  
در این سه چهار سال اخیر به موجب تصویب  
نامه هیئت وزراء فقط از عوائد تلگراف  
خانه از یونت ثیل ۱۳۳۷ الی تخاقوی ثیل  
۴۰ مبلغ یکصد و هشتاد و نه هزار و یکصد  
تومان با داره پست داده شده است بنده  
اساساً بصاحبان امانات مسروقه حق می دهم  
زیرا با اطمینان بدولت و دادن حق الضمانه  
يك قسمت از هستی خود را تسلیم يك اداره  
دولت نموده اند و البته رعایت آنها لازم  
است • بعلاوه باید اعتبار و حیثیت دولت  
معمولاً باندولی در عین حال نمی توانم تصدیق  
کنم که بدون تأمل و دقت این قبیل وجوه  
از خزانه دولت داده شود از کجا سال دیگر  
همین وقت باز پیشنهادی به مجلس بیاورند  
و تصویب پرداخت يك مبلغی را در ازای  
گرامات پستی هزار و سبصد و چهل تقاضا  
نکنند اگر این طور باشد که باید دولت  
گرامات را از خزانه خود عهده کند و نتواند  
از حکام و آتھائی که در مقابل حقوقات  
کراف مسئول حفظ طرق و شوارع و قلمرو  
ماموریت خود هستند غرامات را وصول  
کنند • بهتر این است اصلاً اداره پست از  
قبول امانات بیمه شده امتناع ورزد زیرا  
برای دولت جز خسارت نتیجه دیگری ندارد  
این شش ماهی که قانون برای پرداخت  
گرامات برای اداره پست مهلت مسین کرده  
است نه برای این است که پس از شش  
ماه دولت از کیسه خود غرامات را بدهد  
بلکه برای این است که در این شش ماه  
دولت وقت داشته باشد سارقین و مرتکبین  
را تعقیب نموده عین اشیاء مسروقه با غرامت  
آنها را استرداد نماید حکام و مامورین  
امنیه در مقابل دولت مسئول انجام این  
وظیفه هستند از کجا حکام و مامورین  
امنیه مسروقات پستی را از سارقین و مظنونین  
وصول نکرده باشند بنابراین بنده تقاضا  
می کنم آقای وزیر پست و تلگراف قبل از  
تصویب این مبلغ يك صورت جامعی بمجلس  
مقدس تقدیم نمایند که اولاً میزان مسروقات  
این چند ساله معلوم شود • ثانیاً چه مقدار  
از سارقین استرداد وجه میزان از عایدات  
پست و تلگراف و غیره داده شده است ثالثاً  
این وجوهات که تا کنون داده شده به چه  
اشخاص و به چه ترتیب بوده است را بآبرای  
بعدها چه طریقه عملی اتخاذ خواهد شد  
که يك قسمت از عواید دولت همه ساله برای  
پرداخت غرامات پستی تخصیص داده  
نشود •

خامساً بر فرض این که این تقاضای  
بنده قبول نشده بجه ترتیب غرامات را به  
صاحبان آنها خواهند پرداخت زیرا  
متأسفانه تاحال ترتیب خوشی نداشته •

غالباً صاحبان امانات بواسطه آبیات یاسی  
که بگوش آنها خوانده میشد مجبور بودند  
قبوض خود را بقیمت نازلای بطور غیر مستقیم  
به فروشند و نتیجه آن میشد که هم آنها  
متضرر شده و هم باعتیاد دولت در آن انتظار  
لطمه وارد می گشت در صورتی که دولت از  
عایدات خود غرامات را عهده کرده و  
می کند

رئیس - آقای محمد هاشم میرزا  
( اجازه )

محمد هاشم میرزا - از ۳ قسمت  
لایحه دولت که شاهزاده سردار مخفم مذاکره  
فرمودند چون دو قسمت آن جزء مذاکره  
امروز نیست لذا در آن باب مفصلاً بنده عرض  
نمی کنم ولی مسئله فرس مازر و سال قبل را  
که فرمودند صورتش نرسیده بنده عرض  
می کنم اگر يك گوشه مملکت خراب باشد  
دلیل نیست که در گوشه آباد مملکت هم اگر  
مال مردم را بردند و سرقت کردند نباید  
گرامات را بدهند بخیر اینطور نیست ولی چون  
موضوع بحث حالیه همان قسمت چهل و سه هزار  
تومان و کسری است همانطور که  
شاهزاده سردار مخفم تصدیق فرمودند  
بنده خیلی عجیب می دانم دولت از امانات  
مردم حق الضمانه می گیرد و قبض می سپارد  
و می گوید من متعهدم این مال و امانت  
تو را بمقصود و به صاحبش برسانم آنوقت  
پس از اینکه امانت را بردند بعد از سه  
چهار سال تازه بمجلس می گوید و کسب  
تکلیف میکند •

بنده این طور عقیده ندارم و معتقدم کلیه  
چیزهایی را که دولت حق الضمانه می گیرد  
باید این حق الضمانه ها را در صندوق  
های عهده گذارده و جزو مخارج دیگر مصرف  
نکنند و در موقعی که امانت را دزد برداز  
همان حق الضمانه ها بردارد و به صاحبش  
برساند •

در این صورت کمان می کنم دولت  
هم ضرر نکند اما بالعکس وقتی که این  
حق الضمانه صرف مخارج دیگر می شود  
اسباب اشکال فراهم می شود و لاحق الضمانه  
ها را جمع آوری کنیم و بمصرف دیگر  
برسانیم برای دولت هم نفعی دارد در تمام  
دنیا تجارت خانه هائی هست که همین کار را  
میکند و مبلغ در سال فائده می برند البته  
دولت هم ضرر زیادی نخواهد برد

بعلاوه اعتبار دولت از اعتبار يك  
تجارتخانه نباید کمتر باشد باید کاری کرد  
که زحمت فراهم نشود

اما اینکه می فرمائید اینکه امنیه باید پس  
بگیرد البته بنده مخالف این نیستم که  
مسروقات از سارقین مسترد نشود  
ولی با بعضی بی ترتیبی ها که امروزه  
در راهها اتفاق می افتد مخالفم •

مثلاً اگر فرضاً دزدی امانتی را سرقت  
کرد آنوقت فوری اداره امنیه اشخاص  
بیچاره و بی گناه را بعنوان مظنونیت نباید

بزحمت بیاندازد •

از این جهت بنده مخالف این مسئله  
هستم و متأسفم از اینکه باین عناوین مأمورین  
دولت از مردم پول بگیرند و البته هر جا  
دولت این گونه مسائل را دید باید اکیداً  
غدغن کند که معترض حال مردم نشوند  
فرضا در يك ده اگر کسی مرتکب دزدی  
شده باشد معترض آنکسی که دزدی کرده  
است بشوند نه اینکه تمام دهات و ایلات  
اطراف را بزحمت بیاندازند •

بعنوان اینکه مثلاً در فلان ایل امانتی  
سرقت شده است یا اینکه از قلعه ده نفر  
بی گناه را بگیرند بجرم اینکه در حوالی  
آن قلعه سررتی شده است و امیدواریم  
من بعد همچو قضایائی اتفاق نیفتد و از طرف  
کارکنان دولت دیگر این نوع تشبیهات  
بعمل نیاید و پول از مردم بیچاره بعنوانین  
مختلف نگیرند •

وقتیکه امانت کم شد باید دولت قیمت  
او را تأدیه کند و بودجه او را جزو مخارج  
همان سال بمجلس بیاورد و از طرف مجلس  
بگذراند •

ولی چون این مبلغ راجع به سنوات  
قبل است

لذا بدون تردید باید بآن رأی داد  
اما آن نظریاتی که فرمودند چطور می  
شود وجه را بصاحبش داد بنده از این  
فرمایش ایشان تعجب می کنم زیرا هر -  
کدام قبوض و غیره در دست دارند و در  
دفتر مضبوط است و صورت دارد و در ۲۰  
نقطه از طهران که به بوشهر می رود پست -

خانه است و صورت آن با مقدار معین و  
مبلغ معین همه جانیست است و صاحبان  
امانات باید قبض خود را بیاورند و پول  
بگیرند آنوقت آن قبوض را دولت بخرج  
خواهد آورد و این ترتیب هم خیلی سهل  
است و هیچ اشکالی ندارد اما صورتی که  
می خواهند که چقدر گرفته و چقدر لا وصول  
مانده این هم همانطوری است که مذاکره  
شد البته مجلس باید تفتیش بکند و دادن  
صورت هیچ ضرری ندارد ولی در عین حال  
باید که دولت دیون خود را تأدیه کند تا  
حیثیات و اعتبارات و شئون دولت محفوظ  
باشد بلکه دولت اموال کسانی را که  
حق الضمانه نداده اند باید بصاحبانش مسترد  
دارد چه رسد باینکه دولت حق الضمانه  
گرفته و قبض داده باشد

رئیس - آقای شیخ الاسلام اصفهانی  
( اجازه )

شیخ الاسلام اصفهانی - بنده  
شوالی داشتم  
رئیس - بفرمائید

شیخ الاسلام - بنده با اینکه  
کاملاً این اظهارات شاهزاده محمد هاشم  
میرزا را تصدیق می کنم ولی يك قدری که  
فکر کردم نفهمیدم گذرانیدن این لایحه  
چه فائده از برای صاحبان این اموال مسروقه  
دارد • تا دیروز که میرفتند و مطالبه غرامات

می گردند می شنیدند لایحه از مجلس نگذشته و پول هم نیست ولی امروزه که این لایحه تصویب شود حضرات از فردا خواهند شنید پول نیست پس در نتیجه گمان ندارم چیزی عاید آنها بشود و از آقای مخبر می خواهم سؤال کنم آیا صلاح نبوده است که یک مدتی برای اداء این غرامات قرار دهند.

**محمد هاشم میرزا** - مدت را شش ماه قرار داده اند و چند سال هم گذشته.

**شیخ الاسلام اصفهانی** - آن شش ماه متعلق به قانون اولی است دیگر اینکه بنده می خواستم از آقای وزیر پست و تلگراف سؤال کنم صورت این غرامات را مطابق این مبلغی که نوشته شده است به کمیسیون بوجه تقدیم کرده اند یا خیر زیرا دادن صورت به عقیده بنده لازم است.

**مخبر** - راجع به سؤالی که نماینده محترم فرمودند جواب سؤال را خودشان فرمودند و محتاج نیست که بنده هم تکرار کنم. مقروض بودن دولت را به اشخاص که تصدیق می فرمائید لزوم حفظ امضاء و حیثیت دولت را هم که تصدیق می فرمائید استحقاق اشخاصی که به اعتبار و امضای دولت اموال خودشان را به پستخانه سپرده اند و حالا از میان رفته اورا هم که تصدیق می فرمائید بعد میفرمائید تا حالا آنها در موقع مطالبه میشدند مجلس تصویب نکرده است و پول هم نیست و حالا ممکن است بشنوند مجلس تصویب کرده ولی پول نیست خوب آیا این دلیلی است که حالا مجلس این مبلغ را تصویب نکند؟ بلکه با همه مقاماتی که خود نماینده محترم میفرمائید مجلس همانطور که سایر مخارج لازم را تصویب می کند این را هم باید تصویب کند آنوقت دولت هم البته باید وجه تهیه کند و دیون خود را تأدیه کند. حالا می فرمائید چرا کمیسیون بودجه یک مدتی معین نکرده است که دولت را مقید بکند در این مدت حتماً این وجه را بپردازد تصدیق میفرمائید این مسئله از وظیفه کمیسیون بودجه خارج است. کمیسیون هم مقدر وظیفه دار بود در مقابل لایحه دولت.

مطلب را تحقیق کرده و مطابق قوانین جاریه و استحقاق طرف پرداخت این وجه را تصویب کند و دیگر بعد از تصویب تکلیف آن با دولت است و البته آن اشخاص هم که از دولت طلبکار هستند و غرامات امانات را مطالبه می کنند غافل نخواهند بود و دولت هم مجبور خواهد بود ادای دین خود را بنماید در قسمت ثانی که سؤال فرمودند آیا صورت غرامات را به کمیسیون آورده اند یا نه معمولاً در تقاضای اعتبار برای مخارج صورت جزء قباله داده نمی شود بلکه صورت بعد داده می شود ولی در ضمن مذاکرات شفاهی که در کمیسیون شد یک توضیحاتی در این خصوص داده

شده و کمیسیون اطلاع حاصل کرد که این مبلغ باید پرداخته شود ممکن است صورت جزء این چهل و سه هزار تومان را هم بیاورند.

**رئیس** - آقای حاج شیخ اسدالله اجازه

**حاج شیخ اسدالله** - موافقم

**رئیس** - آقای آقا سید محمد تقی.

**آقا سید محمد تقی** - بنده هم موافقم

**رئیس** - آقای گروسی

**گروسی** - بنده هم موافقم

**رئیس** - آقای کازرونی

**آقا میرزا علی کازرونی** - بنده مخالفم

**رئیس** - بفرمائید

**آقا میرزا علی کازرونی** - البته آقایان تعجب می کنند که چرا بنده عرض می کنم مخالفم

**رئیس** - بنده که تعجب نکردم

**آقا میرزا علی** - مخالف من از این راه نیست که دولت دیون خودش را ادا کند بنده کاملاً با این مسئله موافقم ولی مخالفم که چرا دولت برای تأدیه دیون خودش لایحه بمجلس تقدیم می کند با آملی این لایحه بمجلس بنده مخالفم و او را بی مورد می دانم دولت مدیون است و باید همان طور که سایر دیون خود را از قبیل حق آزان و سایر حقوق افراد نظامی و غیره بپردازد این حق را هم باید تأدیه کند بملأه منتها درجه خوشوقتی ما این است که دولت دیون خودش را بدهد و در نتیجه اعتبار خط و امضاء و حیثیت و شئون خودش را حفظ کند و باید خیلی خوشوقت شویم که دولت دارای یک اعتبار کاملتری باشد و امضای او بمنزله اسکناس باشد فرض بنده این است هیچ جهت ندارد دولت در پرداخت غرامات و در تأدیه دین خودش بما مراجعه کند البته باید دین خود را بدهد و محتاج برای ما هم نیست

**مخبر** - آقای کازرونی اشتباهی کرده اند که باید رفع آن اشتباه بشود دولت مدیون است و باید دین خود را بپردازد این مطلب صحیح است ولی هروچه را که دولت می خواهد بپردازد باید در یک بودجه عادی پیش بینی شود و اجازه خرج آن از طرف مجلس داده شود و اگر در بودجه پیش بینی نشده باشد باید بطور اعتبار در ضمن لواجیح جدا گانه تقاضا کنند و اگر مجلس تصویب نمود بپردازد دولت در مقابل هیچ کدام از این دیون خودش بدون اجازه مجلس نمی تواند بکسی چیزی بپردازد

**رئیس** - آقای سردار مخبر

**سردار مخبر** - بنده با گرفتن غرامت از رها یا و دهاقین و مالکین مخالفم

چون دیده ام باین عنوان از طرف حکام و مأمورین امنیه از مردم بیچاره وجه مطالبه می شود این بود که بنده هم عرض کردم این غراماتی که تا کنون از مردم گرفته شده است باید صورت جزء آن معلوم شود و باید دید به کجا رفته وجه شده است و البته برای بعد هاتصدیق دارم که نباید دیناری از رها یا گرفت و نباید اسباب زحمت آن ها شد و در باب رساندن وجه هم بصاحبان اموال از روی قبض و نوشته و دفتر ثبت معین است ولی عرض بنده راجع باین بود که بجه ترتیب در سابق رسانده اند و بجه ترتیب بعدها خواهند رساند.

حالا بنده دیگر نمی خواهم واضح تر از این عرض کنم. همتا قدر عرض می کنم از این پول هایی که گرفته شده خوب است آقای وزیر پست و تلگراف یک صورت جامعی تهیه کنند تا معلوم شود این پول ها کجا رفته و چه طور شده است غیر از این دیگر عرض ندارم

**رئیس** - آقای حاج شیخ اسدالله (اجازه)

**حاج شیخ اسدالله** - ساهزاده مخبر در اصل تأدیه غرامت مخالف نیستند بلکه از قرار معلوم موافقت لکن راجع با امانات مسروقه می گویند یک وجوهی دریافت شده و باید تحقیق کرد آن وجوه در نزد کیست آیا حکام برده اند یا در اداره پستخانه حیف و میل شده یا چه شده. . . . این را هم بنده موافقم ولی این مربوط باین قضیه فعلی نیست وقتی که بحساب پست خانه نباشد رسیدگی کنند یا باملیات حکام مراجعه و رسیدگی شود باید این مسئله را هم ضمناً معلوم کرد ولی این مسئله الان بفوریت صورت نمی گیرد و مانعی هم ندارد که یک عده بخصوص برای رسیدگی باین امر انتخاب شوند.

اما این اقدام جواب صاحب امانت را نمی دهد صاحب امانت وجهی را که بعنوان حق الضمانه داده است حق دارد در صورت از بین رفتن مطالبه مال خود یا غرامت او را از دولت بکند ترتیب هم خیلی صاف و روشن است امانات هم جعلی صورت دارد و قبض هم درست صاحب امانت هست باید قبض را بداره پست خانه داده در عوض پولش را بگیرد و معطلی هم ندارد ولی اگر بخوایم بگوئیم اداره پست خانه صورت راجع بجزء بمجلس بفرستند این مسئله متافی با تصویب اصل اعتبار نیست و به عقیده بنده لازم است این اعتبار بفوریت تصویب شود که مردم مال خود را از دولت بگیرند و اعتبار دولت هم محفوظ و برقرار بماند

**رئیس** - آقای سلیمان میرزا مخالفید

**سلیمان میرزا** - بلی بنده مخالفم

**رئیس** - بفرمائید

سلیمان میرزا - چنانچه آقای حاج شیخ اسدالله و سایر آقایان موافقت فرمودند در اصل قضیه هیچکس مخالفتی ندارد و همه معتقدیم که دولت باید اعتبار امضای خودش را حفظ کند و البته اشخاصی هم که وجه الضمانه بدولت داده اند مستحق هستند و وقتی که اموال آنها از بین رفت غرامتش را از دولت باید بگیرند

تمام این مسائل مسلم است و قابل انکار نیست و هر کس هم مخالفت یا موافقت دارد از این نقطه نظر نیست بلکه علل مخالفتی که این جاذب کرمی شود از نقطه نظر دیگر است

مثلاً فرض بفرمائید خود ساهزاده محمد هاشم میرزا هم که موافق بودند اینجا یک طور دیگری اظهار فرمودند و فرمودند دولت خوب است این وجه الضمانه ها را در یک صندوق بخصوص گذارده و به مصرف دیگر نزنند از همان پولی که از باب حق الضمانه میگیرد قیمت غرامات را بدهد و مطابق ترتیب ادارات بیمه که در همه جا هست این جا هم همان کار را معمول دارند. آقای سردار مخبر که مخالف بودند به چه وجه مخالف با اصل قضیه نبودند نمی گفتند دولت غرامات مردم را بدهد بلکه وقتی دولت امانات را قبول کرد و حق الضمانه گرفت باید امانت را بر سر حد مقصود برساند و ضمانتی را که کرده باید از عهد آن برآید همانطور که مکرراً اتفاق افتاده وجه الضمانه گرفته و امانت سلامت بمقصد رسیده پس وقتی هم که امانت غرق شد یا سوخت یا بیک ترتیبی از بین رفت حتماً باید غرامت را بدهد. حالا مخالفتی که بنده دارم و شاید آقایان موافقین و آقای وزیر هم این مخالفت را تصدیق بفرمائید این است که معمولاً اعتباری که به مجلس می آید برای مخارجی است که قبلاً مقدار آن معین نیست. مثلاً می خواهند سدا جوار را به بندند و نمیدانند چند تومان و چند نفران مصرف خواهد داشت اسم آنرا اعتبار میگذارند و بعد مقدار مخارج آنرا در جزو تفریغ بودجه معین میکنند و به مجلس میآورند ولی متأسفانه مادر مملکت نه کمیسیون تطبیق حوالجات داریم نه دیوان محاسبات و این هم که آقای حاج شیخ اسدالله میفرمایند هر وقت رسیدگی با اعمال حکام شد این هم رسیدگی میشود تعلیق به محال است مردم هر روز در زیر فشار حکام هستند و حکام مثل فراغه مصر جبار به خون مردم را میکشند و صدای الفوت الفوت آنها با آسمان بلند است و ما می گوئیم هر وقت رسیدگی بعملیات حکام شد فلانطور می شود بنده گمان می کنم رسیدگی با اعمال حکام روز قیامت پیش عرض خدا باشد والا باین ترتیبی که در مجلس هست هیچ وقت مداد خواهی

مطلوبین نخواهد شد این است که صاف و ساده بنده عرض می کنم فرمایش آقای حاج شیخ اسدالله تعلیق به حال است هر روز بتوسط وکلا کافله میرسد و کمیسیون عرایض هم بهیئت دولت رجوع می کنند و هیچ نتیجه ندارد

این مسئله غرامات پستی هم گویادر مقابل عرش خداوندی رسیدگی خواهد شد والله باین ترتیب در این یازده ماهی که از عمر مجلس باقی مانده روز بروز مملکت خرابتر خواهد شد و دردد هیچکس دوا نخواهد شد البته آقای وزیر یا آقایان وکلا می خواهند این حق بصاحبان حق برسد حالا چه ضرر دارد یک جلسه عقب بیفتد و از اداره پست صورت غرامات را بیاورند و بگویند مطابق این ترتیب غرامات باید باین اشخاص برسد ماها هم از روی علم و اطلاع همانطوریکه آقای مدرس مکرر می فرمایند فهمیده باید رای داد از روی دقت و فهمیده رای بدهیم تا آن ترتیبی هم که آقای سردار مخم می فرمایند پیش نیاید پس خوب است در این جانب نظر اکثریت و اقلیت صحبت نکنیم یک پیشنهادی شده که هم نظر بصرفه دولت و هم نظر برسدین صاحبان مال بمال خودشان صلاح است تصویب شود و تقاضا می کنم هیئت متعده و آقای وزیر این پیشنهاد را بپذیرند و یکی دو جلسه این مطلب بتعمیق بیفتد و از روی صحت یک صورتی ترتیب داده شود و بمجلس بیاید و ملوم شود بجه ترتیب این فرامات بصاحبان حق میرسد ماها از روی علم و اطلاع رای می دهیم این است پیشنهادی که از طرف مخالفین یا بنده آقای سردار مخم می شود حالا بسته بمیل هیئت متعده است

### وزیر پست و تلگراف — يك

نصرت از فرمایشات شاهزاده سلیمان میرزا راجع بوزارت پست و تلگراف نیست و بنده هم دفاع از عملیات حکام نمی کنم اما راجع باین لایحه البته همه آقایان تصدیق دارند که تقاضای این اعتبار در لایحه ذکر شده برای حفظ حیثیت دولت است زیرا دولت مسئول پرداخت این غرامات است غرامات این چند ساله هم منحصر بمین مبلغ نبوده است بلکه يك قسمت از این غرامات و اموال مسروقه را دولت پیدا کرده و بصاحبانش مسترد نموده و يك قسمت هم غرامات آنها در سنوات گذشته بصاحبانش پرداخته نشده و باید پرداخته شود همین مبلغ است و صورت جزه این مبلغ در دفاتر پستی ثبت است زیرا در چند جا کنترل میشود در دفاتر محل و دفاتر مرکز و محاسبات کل تمام موجود و منظم و مرتب است و چنانچه گفته شد این اعتباری است برای پرداخت وجوهائی در مقابل قبوض کدر

دست مردم است و پس از پرداخت صورت آن برای مجلس شورای ملی فرستاده میشود اما راجع بعملهائی که برای استرداد امانات مسروقه می شود معمولاً وقتی از پستهای مسروقه اطلاع می رسد فوراً از طرف وزارت پست و تلگراف بوزارت داخله و وزارت جنگ و اغلب بوزارت داخله اطلاع داده می شود که فلان پست در فلان محل بسرقت برده شده و فلان امانات که فلانقدر حق الضمانه دارد از میان رفته است شما اقدامات لازمه را در استرداد اموال مسروقه بکنید و وزارت خانه مربوطه و ادارات امنیه هم عملیاتی می کنند و بسا هست که اموال مسروقه را پیدا نموده و استرداد می نمایند و بتوسط وزارت پست و صاحبان امانات داده می شود ولی اگر عملیات وزارت داخله خنثی شود امانات مسروقه استرداد نشد آنوقت وزارت پست و تلگراف مسئول پرداخت این امانات مسروقه است و برای اینکار مدتی وقت لازم است مدتی که نظام نامه معین میکند شش ماه است و تاشماه صاحب امانات حق مواخذة و مطالبی ندارد ولی بسامی شود بیشتر طول می کشد زیرا آقایان از دفاتر محل و دفتر مرکزی و اداره محاسبات کل راپورت صحیح بیاورد و معلوم شود قرض وزارت پست چقدر است تقریباً یکسال طول می کشد مثلاً شاید هنوز میزان معین غرامات امانات مسروقه در سال تصاقوی ثبت در دست نباشد و چنانچه راپورت هم می گوید این غرامات راجع به سه سال قبل از تصاقوی ثبت میشود و چنانچه عرض شد اینها صورت های معین دارد و چیزی نیست که گجایش معین نباشد و اینکه فرمودند این قبوض بتومانی فلانقدر خرید و فروش می شود بنده اطلاع ندارم ممکن است یکی از صاحبان قبوض معطل باشد و حاضر شود مبلغی کسر کند و قبض خود را بفروشد و بشخص دیگر انتقال دهد البته این قبوض مثل اسکناس قابل انتقال است و پستخانه هم مقروض و مسئول پرداخت این قروض می باشد و باید بداند دزد نکته دیگری هم هست که به آقایان عرض میکنم و آن این است که اگر پستخانه کسر عمل نداشت این غرامات را تا بحال پرداخته بشود ولی چون پستخانه امروز کسر عمل دارد و ماهی دهمزار تومان باید از خزانه دولت برای نظم سرویسهای پستی بگردان است که امروز از مجلس این اعتبار را میخواهد و وزارت پست و تلگراف پس از تصویب مجلس باز يك اشکالی برای تهیه وجه خواهد داشت و نمی تواند فوراً قروض خود را بپردازد مدتی طول می کشد تا این غرامات پرداخته شود و پس از پرداخت صورت جامعی از این قبوض بمجلس شورای ملی فرستاده خواهد شد

رئیس - مذاکرات در اینخصوص کافی

است یا خیر؟

جمعی گفتند کافی است

رئیس - سه فقره پیشنهاد رسیده است قرائت می شود و باید تکلیف آن معین شود

سه فقره پیشنهاد مزبور بمضمون ذیل قرائت شد

مقام محترم ریاست مجلس شورای ملی بنده پیشنهاد میکنم صورت جزو غرامات از طرف مجلس خواسته شود

شیخ الاسلام اصفهانی

این بنده پیشنهاد می کنم بعد از تصویب مجلس شورای ملی چهل و سه هزار و شصت و پنج تومن غرامات پستی را وزیر پست و تلگراف در جراید اعلان کند به صاحبان غرامات که تا مدت معینی قبوض خود را بیاورند وجه بگیرند برای دلان برای منافع شخصی از امروز قبوض آنها را تومانی پنجاه هزار شهزار می خردند

رفعت الدوله

مقام محترم ریاست مجلس شورای ملی

این بنده پیشنهاد می نمایم که مذاکره در لایحه غرامات از دستور خارج شود و آقای وزیر پست و تلگراف صورتی از غرامات پستی و اشخاصی که بآنها باید تادیه شود تهیه نموده و به مجلس شورای ملی ارسال فرمایند تا پس از مطالعه نمایندگان محترم با بصیرت کامله رای دهند و نیز ترتیب پرداخت این غرامات را در سابق توضیح دهند

سلیمان میرزا

رئیس - آقای شیخ الاسلام اصفهانی (اجازه)

شیخ الاسلام - عرایض بنده را آقایان سلیمان میرزا سردار مخم فرمودند و شاهزاده نصرت الدوله هم که می فرمایند این اعتبار است البته اعتبار است ولی اعتبارات هم باید دیگر فرق می کنند يك اعتباری است که قبلاً نمی شود صورت صحیح آنرا داد ولی صورت این اعتبار را می شود قبلاً معین نمود و اینکه آقای وزیر می فرمایند تهیه صورت طول دارد بنده عرض می کنم همان صورتی را که این چهل و سه هزار تومان را از آن رو استخراج کرده اند به مجلس بفرستند و هیچ اشکالی ندارد و یکسال مدت هم لازم نیست

وزیر پست و تلگراف - بنده عرض نکردم یکسال وقت لازم دارد که این صورت فرستاده شود عرض کردم این صورت حاضر است ولی شاید هنوز يك صورت معین و مشخصی از امانات مسروقه سته تصاقوی ثبت حاضر نشده باشد ولی این غرامات راجع است به سه سال قبل از سته تصاقوی ثبت و صورت آنها حاضر است

رئیس - کمیسیون در این باب چه می گوید؟

مخبر - بنده ملتفت نشدم تفاوت این پیشنهاد با پیشنهاد شاهزاده سلیمان میرزا چیست اگر يك دفعه دیگر قرائت شود شاید بنده ملتفت شوم مقصود چه چیز است (آقای منتصر الملك مجدداً پیشنهاد آقای شیخ الاسلام راقرائت نمودند)

مخبر - اگر مقصود این است که این لایحه از دستور خارج شود تا صورت آن به مجلس بیاید بنده گمان می کنم در این باب فقط نظر آقای وزیر شرط است زیرا کمیسیون در موقعی که این لایحه مطرح بود برای تأیید نظر دولت بدون صورت جزه رای داد در صورتی که می دانست صورت حاضر و موجود است حالا اگر آقای وزیر این پیشنهاد را قبول می کنند نظر کمیسیون هم تابع نظر ایشان است

وزیر پست و تلگراف - صورتش معین است و در دفاتر پستی ضبط است و کنترل هم شده است مجلس رای می دهد پس از پرداخت صورت آن تقدیم مجلس خواهد شد

رئیس - پس رای می گیریم به قابل توجه بودن پیشنهاد آقای شیخ الاسلام آقایانی که این اصلاح را قابل توجه می دانند قیام فرمایند

(دهه قلیلی قیام نمودند)

رئیس - قابل توجه نشد - آقای رفعت الدوله

(اجازه)

رفعت الدوله - این پیشنهادی را که بنده کرده ام بواسطه چیزهائی است که خودم دیده ام بنده هفت سال در طهران بوده ام و دیدم تجارت از پستخانه غرامت می خواهند و يك دلالتی بودند که با روسای پستخانه می ساختند و این قبضها را تومانی پنجقران و ششقران می خریدند و پول می دادند حالا خوب است آقای وزیر در روزنامه ها اعلان کنند برای اینکه تجارت یزدی و کرمانی که غرامت می خواهند در مدت ششماه یا یکسال که دولت اعلان می کند صاحبان امانات بیایند غرامات خود را بگیرند و به قیمت نازل قبوض خود را بفروشند

رئیس - آقای آقا سید فاضل عضو کمیسیون هستید

آقا سید فاضل - بلی عضو کمیسیون هستم و با پیشنهاد آقای رفعت الدوله مخالف می باشم و خیلی از پیشنهاد ایشان تعجب می کنم زیرا کسی که صاحب قبض است مختار است او را نگاهدارد یا بفروشد می خواهد نمی فروشد این پیشنهاد منطقی نیست مادامی که شخص دارنده قبض است دارای پول هم هست وقتی که انتقال می دهد منتقل به غیر می شود و البته صاحب قبض هم عاقل و بالغ و رشید است کسی هم او را مجبور نمی کنند که حتماً قبض خود را بفروشد

**رئیس-آقای محمد هاشم میرزا**  
جزو کمیسیون هستند

محمد هاشم میرزا-بنده عرض میکنم هر کس عاقل است قبض خود را ارزان نمی فروشد ولی اگر کسی خواست ارزان بفروشد و تلف کند کسی نمی تواند از او جلوگیری کند بواسطه همین مطالب ۳ سال است هنوز پستهانه فراموشی اطعاس را که حق الضمانه داده اند نداده اگر آقایان می خواهند مردم در محظور نیفتند باید هر چه زودتر رای بدهند و اگر مردم بدانند مجلس رای داده قبوض خود را ارزان نمی فروشند.

۴ ماه دیگر به همین ترتیب باقی خواهد ماند می گویند دو قران کسر می کنیم و می فروشیم برای اینکه صاحب قبض مجبور نیست ۴ سال صبر کند.

پس هر چه زودتر رای بدهند بیشتر بر اعتبار دولت افزوده خواهد شد و هر چه طول بدهیم بدتر است.

بنده مخالفت ندارم که صورت را بیاورند همانطور که شاهزاده سلیمان میرزا فرمودند اگر این صورت را بیاورند بیستم ترتیب چیست و چقدر است بهتر است ولی این مسئله منافات با رای دادن ندارد ممکن است رای داده شود بعد صورت آن را مثل لوايح تفریغ بودجه به مجلس بیاورند نمایندگان هم اطلاع پیدا کنند

**رئیس-باید به پیشنهاد آقای رفعت-الدوله رای بگیریم**

**رفعت الدوله-بنده پس می گیرم**

**رئیس-پیشنهاد آقای سلیمان میرزا**  
دو قسمت است تکلیف قسمت اول معلوم شد باید به قسمت اخیر آن رای بگیریم دوباره قرائت می شود

(آقای منتصر الملك مجدداً قرائت نمودند)

**رئیس-آقای وزیر این قسمت اخیرش را قبول می کنند**

**وزیر پست و تلگراف-اگر توضیحی دارند بفرمایند بعد عرض می کنم**

**سلیمان میرزا-اینکه می فرمایند**  
قسمت اولش رد شد گویا مقصود پیشنهاد آقای شیخ الاسلام بود

**رئیس-بلی**

**سلیمان میرزا-پیشنهاد بنده**  
پیشنهاد آقای شیخ الاسلام فرق دارد پیشنهاد ایشان مبهم بود و معلوم نبود که آیا باید پس از رای دادن صورت را بیاورند یا قبل از رای و بعلاوه آقای وزیر فرمودند این صورتها چند جا کنترل شده و موجود است در این صورت در ظرف ۲۴ ساعت می تواند يك سوادى از آن بمجلس بفرستند

بعقبه بنده این پیشنهاد با پیشنهاد آقای شیخ الاسلام فرق دارد و مقصود بنده این است که از دستور خارج شود تا آقای وزیر برای جلسه آینده صورت فرامات را بیاورند و مطالعه کنیم و رای بدهیم و گمان می کنم در این مسئله برای آقای وزیر هم اشکالی نباشد زیرا فرمودند صورت آن در دفاتر پستی هست و مال سه چهار سال قبل است

توضیحات بنده هم همان بود که قبلا عرض کردم دیگر تکرار نمی کنم فقط اصلی را که قائل هستم این است که هر یولی را که مجلس رای می دهد باید برای تفیش او چرخهای دولت بکار بیفتد که مطمئن باشیم بهمان مصارف می رسد و تا آن چرخها بکار نیفتاده بهتر این است حتی الا مکان وقتی وزراء يك پیشنهادی می کنند صورت جزو آن را می نویسند و ضمیمه کنند که با اطلاع کامل رای داده شود

**رئیس-می فرمایند این پیشنهاد آقای شیخ الاسلام فرق دارد آقای وزیر چه می فرمایند**

وزیر پست و تلگراف-بنده متأسفانه نمی توانم این پیشنهاد را قبول کنم چنانچه عرض کردم دفاتر پستی معین است و نمره تمام این قبوض اسم صاحبان امانات در قاتر دولتی ضبط است

حالا اگر فعل انفعالاتی در این قبوض شده باشد بنده ضامن نیستم اگر هخس قبض خود را به تومانی دهشاهی فروخته باشد البته نه قران و دهشاهی ضرر کرده ولی بنده ضامن هستم که این قبوض بر طبق نمره ثبت و اسم دارنده یا حامل آن پرداخته شود و البته از روی کمال صحبت پرداخته خواهد شد و بعد صورت پرداخت به مجلس تقدیم می شود هم ممکن است تدریجاً تقدیم شود هم ممکن است یک دفعه صورت ارسال شود و سعی میکنم در يك آتیه نزدیکی یولی تهیه کنم و این قبوض را بپردازم و پس از پرداخت هم صورت آن را به مجلس شورای ملی می فرستم

**رئیس-آقای حاج شیخ اسدالله (اجازه)**

**حاج شیخ اسدالله-بنده با این پیشنهاد مخالفم زیرا هیچ مناقات ندارد امروز ما این رای را بدهیم و بعد هم دولت صورتش را به مجلس بیاورد بنده هم معتمد که هر پیشنهادی از طرف دولت می شود صورت جزش هم ضمیمه آن بشود ولی حالا که نیامده مانع از رای نیست زیرا همان قسم که فرمودند دفاتر پستی از هر چیست مرتب و منظم است بنده هم نمی توانم بگویم که منتظر پرداخت فوری این و چه باشند بنا بر این این رای را امروز می دهم بشرطیکه وزارت پست و تلگراف صورت را در اول**

از منته امکان به مجلس بفرستد که آقایان نمایندگان آن صورت را ملاحظه کنند و البته تأدیه این این وجه هم مدتی طول دارد ولی بنده مطمئن هستم که این صورت در ادارات پستی هست

**رئیس-نظر کمیسیون چیست**

**مخبر-چنانکه عرض کردم نظر کمیسیون در این موضوع تابع نظر دولت است**

**وزیر پست و تلگراف-صورت اینها هم خیلی مفصل است و اغلب این امانات کوچک و کم قیمت است اغلب پنج تومان شش تومان الی ده تومان است ولی در هر صورت جمعا همین چهل و سه هزار تومان می شود و در هر صورت این صورت تقدیم می شود**

**رئیس-رای می گیریم به قابل توجه بودن پیشنهاد های سلیمان میرزا آقایانیکه این پیشنهاد را قابل توجه می دانند قیام بفرمایند**

(عده قلیلی قیام نمودند)

**رئیس-قابل توجه نشد فقط سی و سه نفر از هفتاد و هشت نفر رای داده اند پیشنهاد آقای مدرس قرائت می شود (بشرح ذیل قرائت شد)**

پیشنهاد میکنم رای داده شود و صورت را هم بفرویت آقای وزیر بفرستند به مجلس

**وزیر پست و تلگراف-هر چه زودتر این صورت تقدیم می شود ولی صورت مفصلی است و شامل چندین هزار امانت می باشد**

**رئیس-اگر رای بدهیم جزو قانون می شود مشروط خواهد بود وزارت پست و تلگراف بنده بر عهده می گیرم هر چه زودتر بفرستم**

**رئیس-آقای مدرس (اجازه)**

**مدرس-شاهزاده محمد هاشم میرزا فلسفه پیشنهاد بنده را اظهار داشته و آن این است که اگر امروز ما رای بدهیم قبوضی که در دست مردم است بیشتر دارای اعتبار خواهد بود و اگر ما بخواهیم خدمت بطلبکاران بکنیم باید زودتر رای بدهیم ولی اگر صورت را بفرستند بهتر خواهد بود و ما اطلاعات کافی پیدا می کنیم باین جهت بود که این پیشنهاد را کردم**

**وزیر پست و تلگراف-ممکن است بنده کار آسانتری بکنم یعنی دفاتر مربوطه را بکمیسیون بودجه بیاورند و بعد آقایانی که مایلند تشریف ببرند و در آنجا اصل دفاتر را ببینند**

(آقای منتصر الملك ماده واحده را ضمیمه اصلاح پیشنهادی آقای مدرس به مضمون ذیل قرائت نمودند)

ماده واحده-مجلس شورای ملی به وزارت پست و تلگراف مبلغ ۴۳۶۰۰

تومان و پنجشاهی اعتبار می دهد که فرامات امانات مسروقه پستی از ابتدای یونیت نیل تا آخر سال پیتی نیل ۱۲۹۹ را که موافق قانون پستی مصوبه مجلس شورای ملی مکلف پرداخت آن است در وجه صاحبان آنها تأدیه نماید و وزارت پست مکلف است که هر چه زودتر صورت فرامات را بمجلس شورای ملی ارسال نماید

**وزیر پست و تلگراف-بنده این ترتیب را قبول میکنم**

**رئیس-رای می گیریم بماده واحده بترتیبی که قرائت شد آقایانی که تصویب می کنند ورقه سفید و الا کبود خواهند داد اخذ و استخراج آراء بعمل آمده نتیجه بترتیب ذیل حاصل شد**

عده حضار (۷۰)

ورقه سفید علامت قبول (۴۴)

ورقه کبود علامت رد (۱۰)

امتناع (۱۶)

**رئیس-عده حضار (۷۰) با کثرت (۴۴) رای تصویب شد**

اسامی قبول کنندگان: آقایان امیر ناصر. حاج میرزا اسدالله شاه. منتصر الملك. حاج میرزا مرتضی صدرائی. ملك الشعراء. عماد السلطنه خراسانی. شیخ المراقین زاده باظم دفتر. سلطان الملامه. عماد السلطنه طباطبائی. دکتر لقمان. حاج شیخ اسدالله قوام الدوله. آقا شیخ محمد حسن گروسی. سهام السلطان. مستشار السلطنه. بهاء الملك ركن الملك. رفعت الدوله. آقا میرزا علی کازرونی. سردار معظم کردستانی. امین. الشریعه. مدرس. آقا سید فاضل. کاشانی. صدر الاسلام. آقا میرزا ابراهیم قمی. حاج میرزا عبدالوهاب. عمید الممالك. محمد هاشم میرزا. فضیله خان. سالار معظم. فتح الدوله. حاج میرزا علی محمد دولت آبادی. اقبال السلطان. محمد ولی میرزا. نصرت الدوله. وکیل الملك. جلیل الملك. لسان. الملك. میرزا ابراهیم خان ملك آرائی. آقا سید محمد تقی طباطبائی. نصیر دیوان. آقا میرزا محمد نجات.

اسامی رد کنندگان: آقایان میرزا هاشم آشتیانی. شیخ الاسلام اصفهانی. مؤتمن السلطنه. رئیس التجار. میرزا ابوالقاسم خان فیوضات. سلیمان میرزا. حاج سید المحققین. آقا شیخ ابراهیم زنجان. آقا سید محمد تدین. سردار مخم

**رئیس-آقای معتمدالتجار نسبت به اوضاع آذربایجان بیاناتی داشتند بنا بود در این جلسه مذاکره نمایند ولی چون وقت گذشته است گمان می کنم بماند برای ابتدای جلسه آینده بهتر خواهد بود (بعضی گفتند صحیح است) يك پیشنهاد بهم رسیده قرائت می شود بعد بکمیسیون متبکرات ارجاع می شود**

(بشرح ذیل قرائت شد)

مقام منبع ریاست مجلس شورای ملی

چون ممکن است در مسئله تقویم کثیرا که در ماده اول قانون مالیات مصوبه ششم شهر جاری مشکلاتی پیش آمده و بین مأمورین گمرک و صاحبان مال مطابقت حاصل نشود لازم است ماده مذکور بطوری نوشته شود که صاحبان کثیرا یا مأمورین مجاز باشند که مالیات را از عین جنس بپردازند لهذا این ماده واحده الحاقیه ذیل را پیشنهاد می کنم که در صورت تصویب بقانون مذکور ضمیمه شود.

ماده الحاقیه - در صورتی که در قیمت کثیرا در موقع خروج از - رحد بین مأمورین گمرک و صاحبان مال موافقت حاصل نشود باید از عین مال صدی چهار دریافت شود.

رئیس - بکمیسیون مبتکرات ارسال می شود و تمنا می شود که زودتر تکلیفش را معین نمایند. آقای شیخ الاسلام اصفهانی (اجازه)

شیخ الاسلام - بنده سؤالی از آقای وزیر عدلیه داشتم چند جلسه است تشریف نمی آورند.

رئیس - وزیر عدلیه یک چیزی نوشته اند طبع هم شده است. شیخ الاسلام - طبعش را بنده خبر ندارم.

رئیس - جلسه آتیه روز سه شنبه چهار ساعت بظهر مانده و دستور ازقراری است که عرض می شود.

اولا راپورت کمیسیون مبتکرات راجع بانتراع ابرقو از حکومت اصفهان والحاق به یزد.

ثانیا راپورت کمیسیون مبتکرات راجع به اعتبار قرضه و وضع مالیات بدون تعویب مجلس.

ثالثا یک فقره دیگر راپورت کمیسیون مبتکرات راجع به عرویت متوسلین بمنابع خارجی از حقوق مدنی.

رابعا - بقیه شوراول در قانون استخدام کسری کمیسیونها را هم که مدتی است باید معین شود خواهشمندم در جلسه سه شنبه معین بفرمائید.

کسر اعضاء کمیسیون رسیدگی به تقاضاهای اهالی ارومیه هم در موقع نفس انتخاب شده ولی چون عده کافی نبوده آن رای باطل است پنج نفر بقیه را باید روز سه شنبه انتخاب بفرمائید. مجلس تقریباً یکساعت بعد از ظهر ختم شد.

#### جلسه ۱۱۴

صورت مشروح مجلس یوم سه

شنبه یازدهم ذی قعدة ۱۳۴۰

مطابق بیستم سرطان سنه ۱۳۰۱

مجلس سه ساعت و ربع قبل از ظهر

براست آقای موتمن الملك تشکیل

گردید

صورت مجلس یوم یکشنبه هیجدهم سرطان آقای متصر الملك قرائت نمودند رئیس - نسبت بصورت جلسه آقایان ملاحظاتی ندارند؟

احتشام الدوله - بنده در جلسه یکشنبه مریض بودم شرحی بمقام ریاست عرض کردم رئیس - الان رسیده صورت جلسه تصویب شد یک فقره تقاضا از طرف دولت مشعر بواگذاری یک هکتار ذرع از اراضی باثرب کرمان بقبرستان مسیحیان رسیده ارسال می شود بکمیسیون بودجه اظهاراتی که آقای معتمدالتجار راجع به اوضاع آذربایجان داشتند و بنا بود در جلسه امروز اظهار فرمایند اگر مخالفی نباشد اظهار فرمایند

مخالفتی نشد

رئیس خطاب به آقای معتمدالتجار بفرمائید

معتمدالتجار - بنده در اول ورود به مجلس لایحه از اوضاع گذشته و حالیه آذربایجان تهیه کرده بودم و بنا بود در ابتدای ورود به عرض آقایان برسانم چون وقت نشد حالا با اجازه حضرت آقای رئیس بعرض می رسانم در این موقع که بافتنار نمایندگان آذربایجان و شرکت در امور اجتماعی و ایفاء وظیفه بایستقامت تشریف حاصل کرده و بدینک فیض حضور بر گردیدگان ملت نائل شده ام نظربه یاره اظهارات بی اساس و خالی از حقیقت که در این مقام عالی نسبت به فقید شهید مرحوم خیابانی و تجدیدیون تبریز شده است و باعث تولید سوء تفاهات و یک جمعیت فداکار ایرانی را که بغیر از تعالی و ترقی مملکت و حفظ استقلال و سماد و وطن خودشان نظردیگری نداشته اند متهم کرده اند این محض رفع هر گونه سوء تفاهم و اطمینان خاطر آقایان نمایندگان و افکار عامه لازم می دانم یاره توضیحات راجع بقضیه قیامی که در دو سال و چند ماه قبل در شهر تبریز رخ داده است عرض و بادلایل بی اساس و خالی از حقیقت بودن آن اظهارات را عرض و بنوبت خود دفاع نمایم بلی آقایان نمایندگان محترم فقید محترم فقید شهید آقا شیخ محمد خیابانی و هم بستکان او باجمعی از آزادیخواهان دوسال و چند ماه قبل قیامی در تبریز کردند برای چه؟ میخواستم به آقایان مدلل و ثابت کنم که این قیام و نهضت برضد آن ادوار فترت که هزاران مظالم و فجایع را مرتکب می شدند لازم و واجب بود و اگر علاقمندان مملکت و آزادی بیش از آن ساکت و خاموش می نشستند خیانت به ناموس مملکت و آزادی نموده و حیات سیاسی ایران بپیرنگهای خطرناک و مخوف می افتاد که نجات و استغلاص ایران از آن پیرنگهای عمیق خیلی صعب و مشکل بنظر می آید پس

لازم بود که یک قیام عمومی و نهضت اجتماعی برضد آن عملیات خائنانه ایران خفه کن بشود.

برای روشن کردن مسئله قیام تجدیدیون تبریز که ضروری و واجب بود می خواهم یک عطف توجه مختصری بهشت سال قبل نموده و تاریخچه از عملیات کابینه های وقت را نسبت بایران هموماً و نسبت باذربایجان خصوصاً عرض نمایم پس از آنکه دوره بربریت و وحشت صمد خان شجاع الدوله مراغه که بنیان حکومتش با قتل هزاران نفوس ذکبه آزادیخواه و با سر نیزه قوای رژیم تزاری روس تحکیم و استوار گردید بود سیری شد آذربایجان و تبریز خصوصاً آزادیخواهان این ایالت مهم انتظار داشتند که مرکز مملکت عطف توجه مخصوصی بآنجا کرده مرهمی بر جراحات این ایالت بدیخت و اهالی آن بگذارد و در اصلاح خرابی های چند ساله اقدام عملی نماید مع التأسف برخلاف انتظار و برخلاف آرزو و آمال و چشم داشتها که از مرکز داشتند دیدند که اتصال دسته های خائن و مرتجع و منفعت پرست با کیسه های خالی بسمت مأموریت های مهمه مانند مور و ملخ از مرکز اعزام و عوض اصلاح برخرابی های این ایالت مهم بدیخت افزودند و الی ها حکومت های جزو را در مقابل دراهم بهس باشخاص نالایق و ظالم فروختند (این جا لازم است عرض کنم که آقای حاج مخبر السلطنه مقامشان منزله از این است که از کسی پول بگیرند و باو حکومت بدهند) و آنها هم ده مقابل آن تقدیمی ها را از اهالی و رعایای بدیخت بمنابین مختلفه گرفتند پیشکاران مالیه بیت المال مملکت را ملک طلق خود دانسته همه نوع تصرفات کرده مالیه مملکت را فلج نموده کرورها مال دولت و ملت را در مقابل مختصر دخل تقریباً کرده امنای مالیه هم تأسی بر رؤساشان نموده در ولایات و بلوکات همه نوع تعدیات و اجحافات بزارعین و رنجبرهای فلک زده که صاحبان حقیقی این مملکت هستند کرده دهاات را لم یزرع و خراب و سکنه آنها از تعدیات مأمورین مالیه و حکام بکوهها و بیابانها و قصبات و شهرها متواری و سائل بکف هستند و اگر روسیه حال سابق را داشت قطعاً نصف بیشتر اهالی آذربایجان از این تعدیات مهاجرت کرده و فراری بآنجا می شدند که در معادن نفت و سایر مشاغل شاقه فمله گی کرده و حیات خود را خاتمه دهند در ظرف نه سال اخیر با آنهمه رؤساء مالیه و آن بودجه های هنگفت که تنها بودجه خرج مالیه آذربایجان علی التخمین ماهی به یازده هزار تومان رسیده با آن کثرت اجزاء که میتوان گفت یک رژیمان اداره مالیه را اشغال کرده و شعبات درست نموده و هر روز هم برای بیکاران که طرف میل خودشان بوده و هست شعبه جدیدی

تأسیس می کنند و تصور نمی کنم در این مدت بحساب یک مؤدی رسیدگی کرده و مفاسد داده باشند بقایا هست که هر ساله

رو بهم ریخته و موقوف المطالبه ها است که رؤساء و امنای مالیه با گرفتن مختصر و جبرشوه در دست مالکین و غیره و تنقیفات است که رؤساء و مفتشین در مقابل چند تومان بمملکت خود خیانت کرده میدادند اگر بنا باشد بنده فجایع و مظالم اداره مالیه را که روح مملکت است بیان کنم باعث تضییع اوقات آقایان نمایندگان محترم خواهد بود.

عدلیه که مرجع تظلمات عمومی و احقاق حق بوده یک دارالمظلمه شده و حقوق بدیخت اهالی بمجرد ورود بانجا در مقابل بولها که اعضاء می گیرند ضایع می شد کار بانجا کشید که متداین راضی بودند و باز هم هستند بهر شکل است در میان خود عمل خودشان قرار داده و باین دارالمظلمه نروند و قس علیهذا سایر ادارات که همه مترادف هم عوض اصلاح و ترمیم روز بروز بر خرابی ها می افزودند و گذشته از اینها عملیات مرکز بکلی برخلاف مصالح مملکت و ابداً لایق یک حکومت ملی نبود و انواع مظالم و فجایع که اولیای امور در اینجا مرتکب می شوند آزادی را خفه کرده و اشخاص بی گناه و آزادی خواه را بدون معا که توقیف و حبس و تبعید و قانون اساسی مملکت و قوانین موضوعه مجلس را زیر پا انداخته و هزاران نظایر اینها که البته آقایان دیده و شنیده اند بالاتر از همه قضیه آن قرار داد معروف منحوس بوده معلوم است اهالی باغیرت و باناموس ایران که سند استقلال و تمامیت مملکت خودشان را با خون خود امضاء کرده اند حالا آذربایجان و تبریز که در همه مواقع با دادن قربانی ها استقلال و آزادی مملکت را تأمین نموده اند ساکت نمی نشینند اولیای امور وقت ملتفت بودند که آذربایجان زیر بار این قبیل بی قاعده گی و بی ترتیبی و بی شرفی ها نرفته و تمام مملکت است از مملکت و استقلال آن دفاع نخواهند کرد و به علاوه در روزنامه تجدید که ارگان رسمی تجدیدیون بود ملاحظه کرده بودند که قرار داد معروف مادامی که مجلس نیامده و تصویب نمایندگان نرسیده پیش از یک ورق یاره ترتیب اثری نخواهد داشت برای اینکه نمایندگان مجلس بمیل و دلخواهشان منتخب شوند از آنها و مبعین به آذربایجان فرستاده و می خواستند قبلاً مسبوق شوند که چه قبیل اشخاص برای نمایندگی از آن ایالت مفتخب خواهند شد و در این خصوص تعامیاتی هم بکفیل ایالت وقت داده بودند که قبل از معرفی اشخاص اعلان انتخاب تبریز داده نخواهد شد بالاخره در زمان ایالت و مأموریت آقای سیه سالار اعظم که مختصر روشنائی و آزادی برای آزادیخواهان حاصل شده و شروع

بانتخابات گردید آزادبشواهان بایک  
فداکاری داخل مبارزه شده با همه انحرافات  
و تفتیشات در تحت تأثیر انواع تضییقات و  
فشارها موفق بگردانیدن اکثر آزادبدهای  
خود شدند این مسئله چون مخالف میل  
زمامداران وقت بود بنای اشکال تراشی را  
گذارند و مرتجعین و مخالفین با اصول  
مشروطیت را برضد آنها برانگیخته بنای  
ضدیت گذارند تا اینکه آقای سردار انتصار  
بامأموریت مخصوص برای رسیدگی بسام  
انتخابات تبریز اینجاست آمده پس از تحقیقات  
لازمه انتخابات را کاملاً تصدیق کرده اند  
معمداً باز تجدیدون در تحت فشار و تضییق و  
ترصد بودند تا بالاخره یک نفر سوندی برای  
تشکیلات نظمیه و خفه کردن کامل آنها  
تبریز آمده و شروع بعملیات نمودند خواستند  
این نقطه مهم را

که دره التاج آزادی است خفه کرده و  
در اجرای مرام و عملی کردن مواد قرار  
داد منحوس اقدام نمایند این شد که  
خیابانی و رفقایش دیدند اگر زیاد از  
این صبر و تحمل نمایند بملکت خودشان  
خیانت کرده اند و مردن را برزندگانی بی  
شرافانه ترجیح داده و در هفدهم حمل  
حمل ۱۲۹۹ قیام برضد عملیات حکومت  
وقت بیرق مخالفت بر افراشتند و روز  
دوم پروگرام و مرام قیام در دو سه مجله  
برجسته گفته و نوشته شد که (مرام قیام  
قیام حفظ استقلال مملکت و آزادی و مقدس  
داشتن قانون اساسی و معترض شدن قوانین  
موضوعه مجلس و تأمین آتیه مملکت از  
خطرات متوجه بآن با تشکیل یک کابینه  
ثابت ملی طرف اعتماد و اطمینان که  
باستظهار قواء ملی در اصلاحات و ترمیم  
خرابیه اقدام نماید و قیام ادامه داده شود  
که ایالات و ولایات ایران در این مقاصد  
مقدسه با آذربایجان هم صدا شده در پیش  
بردن این مرام با تمام قواء کوشش کرده  
و خاتمه باین بهرانه های خطرناک و تبدلات  
کابینه های سفید و سیاه داده موفق به  
افتتاح مجلس شورایی ملی و تشکیل یک کابینه  
ملی ثابت گردند

این بود مرام قیام که روز دوم اعلان  
و بدو دیوار و سکوچه و بازارهای تبریز  
چسبانیده زیاده از هزار اوراق را از همان  
اعلامیه ها ولایات و ایالات و بهمن طهران  
فرستادند که بدبختانه از سانسور کابینه  
وقت مثل سایر مطبوعات آن ایام تبریز  
نگذشت تا بنظر هموطنان محترم و آقایان  
برسد بلی خیابانی و رفقایش او روزی بیرق  
مخالفت و ضدیت در مقابل تمذیات و مظالم  
مأمورین دولت و مصادر امور بلند کردند  
که حس نهضت و قیام در تمام مملکت  
حتی در مرکز هم حکمفرما بود در همان  
موقع بود که عده کثیر آزادی خواهان توقیف  
و حبس و تبعید و جرمی از آقایان و معترضین

در کنج عزت خیزده و قدرت نفس کشیده  
نداشتند در اثر نهضت تبریزیان و هیجانهای  
عمومی مرکز و تمام مملکت بود که کابینه وقت  
سقوط کرد دولت قیام و مقصد آن نهضت مقدس را  
عرض کردم حالا می خواهم در رد آن تهمت  
و افتراء که در حق خیابانی و رفقایش زده  
شده و آنها را باقی و طاقی و طرفدار تجزیه  
آذربایجان از ایران قلمداد کرده اند شرحی  
عرض و مصدق شوم خیابانی و رفقاء هم  
مسلمانان ایشان بمرکزیت و عدم تجزیه  
قائل و هیچگاه باین اوضاع و این بهران  
های سیاسی و باین همسایه های قوی معتقد  
بتجزیه ولایات نبوده اند و نیستند و مرکزیت  
یکی از اصول اساسی فرقه دموکرات ایران  
بوده و در خصوص همین عقیده و حفظ این  
اصول خیابانی و رفقایش چهار خیلی مشکلات  
و گرفتار خطرات پیشمار شدند در همین  
مسئله تمامیت مملکت ایران با حفظ مرکزیت  
و عدم تجزیه آنها از طرف خارجی هادستگیر  
و توقیف و حبس و بقراس رهسپار گردیدند  
اگر چنانکه بین المللی بزودی خاتمه نمی یافت  
حتماً همان وقت معدوم و کشته می شدند در  
این موضوع دلایل و مدارک در دست هست  
خیابانی و رفقایش چرا دستگیر شدند و چرا  
تجدیدون تبریز تحت تضییق و فشار بودند ؟  
برای آنکه نمی خواستند اجنبی مداخله  
بامورات داخلی و خارجی مملکت آنها کرده  
و ادارات آنها را افعال کنند آنها خوب  
ملفت بودند که در قفاز چه زمزمه ها برپا شده  
و چه خیالات خشک بی منی در کله بعضی ها  
جایگیر می خواستند آذربایجان ایران را  
وجه المصلحه قرارداد و در تحت نفوذ خود  
بیاورند این بود که حاضر همه فداکاری  
و حتی بکشته شدن هم شدند که نگذارند  
اجنبی دخالت بامورات ایران  
کرده و آذربایجان ایران را تجزیه  
نماید خیابانی و رفقایش بودند که بشبه فرقه  
خود در باد کوبه دستور دادند که در مقابل  
آن نشریات عجیب و غریب و مضحک محمد  
امین رسول زاده و مساوات چنان جریده باسم  
آذربایجان که در کلیشه لفظ آذربایجان  
با خط برجسته (جزه لایفک ایران) نوشته  
شده بود نشر کرده و در آن تبلیغات و  
نشریات را نموده بفهمانند که آذربایجان  
جزه مهم ایران و اهالیش از عنصر ایرانی  
است نه تورانی خیابانی و رفقایش بودند  
که از پاره تبلیغات و نشریات که در بعضی  
نقاط شمالی ایران بیک اسم هوام فریبی  
که باطنش زهره لامل بود ظهور کرده و  
دایره خود را وسعت و تا میانج و اردبیل  
هم آمده و می خواست عشایر و ایلات را داخل  
آن اتحاد کرده و آشوبی برپا کنند حتی  
می خواستند حاکم رسمی اردبیل را بیرون  
کنند جلوگیری کردند و نگذارند آذربایجان  
ایران داخل آن جریان عجیب و غریب

شود و جریده تجدید که ارگان رسمی  
تجدیدون تبریز بوده و نمرات متعدد خود با  
حروفات برجسته آذربایجان را جزه لایفک  
ایران نوشته و اعلان کرد جای بسی تعجب  
است که متهمین و افترا زنندگان تا این درجه  
از حقیقت اغماض می کنند که تاکنون هر قوه  
قاهری و هراجنیی که می خواستند که ایران  
را صدمه برساند و یاد در فکر اغفال آذربایجان  
باشد در مقابل خود قوه که دیده است که پای  
متانت و ثبات و استقامت فخرده است و هر نوع  
مبارزه را حاضر است تنها تجدیدون را  
دیده است آنها با همه دلایل و مدارک  
جای حیرت و تعجب نیست و آیا باز انتظار  
دارید که قیامیون و تجدیدون عصبانی نشوند  
وقتی که به پیشید در مقابل این فداکاریها و  
اینهمه صدمات چند نفر که بعضی شان از  
روی اشتباه و سهو و بعضی از روی لجباعت  
و عناد همچو تهمت و خیانت را بیک فرقه  
و بیک شخص مقدس و منز  
از هر آلتش که دائماً فکر و خیالشان در  
ترقی و سعادت مملکت شان و حفظ استقلال  
آن بوده برنند

بلی خیانت گفتم زیرا بالاترین خیانت  
بمملکت و بی ناموسی و بی شرفی را در  
تجزیه آذربایجان از ایران می داهم و هم  
مسلمانان و رفقایش من هم در این عقیده بامن  
شریک هستند

این است بنده بنام تمام هم مسلمانان  
هزیز خود و بنام روح آن شهید فقید خیابانی  
که در این مقام محترم و مکان معلی ناظر  
عملیات ما است تهمت و افتراء تجزیه  
آذربایجان از ایران را تکذیب و با صدای  
رسا و با و از بلند بمالیم اعلام می -  
دارم که آذربایجان جزه لایفک ایران و  
پرستش اساسی تجدیدون آذربایجان که  
بنده افتخار نمایندگی آنرا دارم تمامیت  
مملکت و مرکزیت است لایق راجع  
بایشکه گفته شد که خیابانی چه خدمتی بآزادی  
و مشروطیت کرده و پاره مداراتی هم در  
این خصوص کرده اند بعضی پاس خدمات  
آن مرحوم لازم می دانم عرض کنم خیابانی  
در انجمن ایالتی آذربایجان عضو مهم  
بوده و دفاع از آزادی کرده و در سنگرها  
تفنگ بدوش با قشون استبداد که شهر تبریز  
را محاصره کرده بود می جنگید در نتیجه  
همان فداکاری خیابانی و مجاهدین غیور  
آذربایجان که ارواح شهدائشان را تقدیس  
و باقی ماندگان شان را تقدیر می کنم مشروطیت  
و آزادی از نو گرفته شد متکفانه پس از  
حصول نتیجه بطوریکه لازم بود از آنها  
قدردانی نشد بلی خدمات خیابانی را در  
چند جمله عرض کردم و یکی از آنها که باید  
در نظر آقایان و آتیه های که در دوره دوم  
تقنینیه مجلس شورای ملی بودند باشد این است  
که آن موقع اولتیماتوم روس با وجود  
مضطورات زیاد مرحوم خیابانی بکرسی

خطبات آمده و در همین محل دو ساعت تمام  
دفاع از استقلال مملکت نموده و اولتیماتوم  
را جدأ رد و پس از انفصال جبری مجلس با  
آقای شهباز اسمعیل هشترومی رفته در  
سبزه میدان همین طهران متبذکی داده  
گودتا را بر و نشت کردند خیابانی بود که  
در موقع قیام شهر تبریز را از هرج و مرج  
و قتل و غارت و ظهور پاره انقلابات نگاه  
داشت تبریزیها عموماً اقرار و اعتراف  
دارند که اگر عملیات و اقدامات آن مرحوم  
نبود شهر تبریز را تل خا کستر شده و تالی  
گیلان می گشت بلی اگر بنا خود که بنده  
هرح خدمت خیابانی و رفقایشان را عرض  
کنم روزها لازم است بیش از این نمی  
خواهم در این موقع تصدیق دهم راجع  
بکلیه اوضاع آذربایجان و مظالم و تمذباتی  
که در آنجا شده و می شود آنچه عرض کنم  
عشری از اشارت نخواهد بود بیچاره اهالی  
آن ایالت علی الخصوص طبقه زارع و رنجبر  
در تحت هر گونه تضییق و فشار و بسا سوء  
حال امرار خیانت می کنند تمذبات و مظالم  
مأمورین دولتی از مالیه و حکومت خارج  
از حساب است مادامی که از طرف مجلس و  
نمایندگان محترم تصمیمی باصلاح حال این  
بیچاره ها و طبقه زحمت کش مملکت نشده  
و ترتیبی برای استغلاص آنها از مظالم  
مالک و مباشر و مأمورین دولتی و غیره اتخاذ  
نگردیده است آزادی و مشروطیت ماحکم  
نقش بر آب را خواهد داشت و بی اساس  
خواهد بود از هر این مجلس یکسال پیش  
نمانده است فکر اساسی باید در استحکام  
اساس مشروطیت بفرمایند والا این قوانین  
که از مجلس می گذرد روی کاغذ خواهد  
ماند بطوریکه تا بحال مانده است ما باید  
در تولید حال و نوصیه و آسایش خاطر  
طبقه دوم و سوم مملکت با اشخاصی که تبحر  
و کسبه و رنجبران بدبخت هستند سامی  
باشیم که اساس مشروطیت با آنها قائم خواهد  
بود بنده در آذربایجان که بودم غالباً در  
خارج شهر تبریز امرار وقت می کردم و  
روحیه اهالی دهات کاملاً آشنایستم همین  
قدر عرض می کنم که در این چند ساله  
مشروطیت در نتیجه عملیات سونیی که از  
غالب مأمورین جزء و سکل دولتی عده  
است اهالی دهات آزادی و مشروطیت را  
عبارت از هرج و مرج و ظلم و تعدی میدانند  
و کارهایی در ولایات و بلوکات آنجا می شود  
که حقیقتاً در دور های استبداد هم دیده  
نشده است لازم است نمایندگان محترم  
بدون فوت وقت توجهی باصلاح حال  
رنجبران و زحمت کشان مملکت فرموده اساس  
مشروطیت را مستحکم بفرمایند آذربایجان  
که مهمترین ایالت ایران است حال سائر ولایات  
طورها باشد معلوم است حال سائر ولایات  
ایران چه خواهد بود آقایان محترم کار  
ماها در این دوره تقنینیه خیلی سنگین است

و ابتدا مقایسه باادوار گذشته نمی توان کرد زیرا در دوره های گذشته نمایندگان ملت معرض انواع مشکلات و عوایق و گرفتار زحمات بیشمار بودند بحمدالله در این دوره برای نمایندگان محترم را هیچ عایق و مانعی نیست چنانچه وقت مجلس را با امورات جزئی تلف کرده و در صدد استحکام مبانی آزادی و تهیه وسایل آسایش اهالی نبایم گذشته از این که نزد خدا و وجدان مسئول خواهیم بود از طرف موکلین هم شدیداً مؤاخذه خواهیم شد انتظار است تکالیف نمایندگان همیشه پس از فضل الهی بود کلین و افکار عمومی است و خدای مکرده مخالفت افکار عامه برای نمایندگان خیلی خطرناک است باید بهر وسیله است جلب توجه عمومی را کرد مجلس شورای ملی بر مرکز ثقل مملکت است و منشاء خیر و شر می باشد باید بدون فوت وقت این مرکز را از هر آلائش پاک و منزه و رفیع هر گونه بدبینی را کرد در این مدت يك سال از عمر مجلس می گذرد بواسطه نبودن اکثریت دائمی در مجلس هیئت دولت ثابتی هم نبوده و اتصالاً مملکت در همچو موقع مهمی که بایستی هزاران استفاده بشود در بران بوده است بمقتضای بنده و رفقای لازم است اقلیت و اکثریت مجلس از روی مسلک و مرام معین و در صورت لزوم در بعضی موارد ائتلافانی بشود که بتوان يك کابینه ثابت مقتدری را روی کار آورد نگاهداشتن به برانهای متوالیه خانه داد

هرایضی که عرض کردم اجمالاً از اوضاع و دفاع آذربایجان بود رفیق و همقدم محترم من آقای فیوضات جزئیات اینها را با سوء سیاست و تقلبات اغلب مأمورین دولت را منفصلاً نوشته اند و قریباً طبع و نظر عموم خواهند رسانید در خانه بعضی استحضار خاطر آقایان محترم یادآوری می کنم توجهی بشود درباره نقاط آذربایجان که ممکن است انتخابات بشود انتصابات را شروع و تا هر اندازه ممکن است از نمایندگان آنجا هم بر مرکز آمده و شرکت نماید در باب معارف آذربایجان هم حقیقت این هیچ مراعاتی نشده هکذا راجع بمعارف سایر ولایات هم زیرا از قرار معلوم تمام ولایات و ایالات ایران کلیه یکصد و سی هزار تومان بودجه معارف نوشته اند در صورتی که فقط برای معارف شهر طهران قریب يك करोذ تومان تصویب گردیده است و همین ملاحظات است که ایالات و ولایات را همیشه از مرکز مأیوس کرده است برای آذربایجان من حیث المجموع بیست هزار تومان بودجه معارف نوشته شده و حال آنکه این مبلغ مخارج معارف شهر تبریز را کافی نیست و باید در تعمیم معارف آذربایجان و کلیه ولایات توجهی بشود و مقتضی است آقایان نمایندگان گران محترم تجدید نظری در این مسئله بخصوص فرموده

باشند که بودجه معارف آنجا اصلاح بشود اسباب امیدواری گردد معتمدالتجار هفتم شهر ذی قعدة ۱۳۴۰

رئیس - آقای تدین (اجازه)

تدین - در بدو تشکیل حکومت حاضر بیانی از طرف دولت راجع بمطبوعات منتشر شد و در آن دو مطلب اظهار شده بود یکی این که دولت در صدد است هر چه زودتر لایحه هیئت منصفه را بمجلس تقدیم و از مجلس بگذرانند و مادامی که قانون هیئت منصفه از مجلس نگذشته هر يك از جراید از حدود خود تخطی نمایند توقیف خواهند شد

قسمت دوم آن لایحه که قانونی بود یا نبود و دولت حق داشت آنرا بنویسد یا نه داشت هر چه بود در آن قسمت وارد نمی شوم ولی الان مدتی از تشکیل حکومت حاضر گذشته و تاکنون اثری از قانون هیئت منصفه ظاهر نشده این است که از مقام محترم ریاست تقاضا می کنم اگر چنانچه از طرف دولت لایحه در این موضوع نرسیده است تا کید فرمایند زودتر تقدیم مجلس شود و اگر هم بمجلس آمده و بکمیسیون مربوطه ارسال شده تقاضا می کنم از طرف مقام ریاست بآن کمیسیون تا کید شود که زودتر در آن مطالعاتی شده و رایورت آنرا بمجلس بفرستند تا این ترتیب امروزه که جراید بدون سببهای قانونی توقیف می شوند مرتفع شود الان پنج شش روزنامه توقیف شده و علت توقیف آنها به چه وجه معلوم نیست که آیا جنبه سیاست داخلی یا خارجی سبب توقیف آنها شده ؟ یا سبب دیگری داشته که علی ای حال چون بنده شخصاً علاقه مند هستم که هر چه زودتر قانون هیئت منصفه از مجلس بگذرد لذا از مقام محترم ریاست تقاضا می کنم که هر نوع هست تا کید فرمایند قانون هیئت منصفه زودتر بمجلس بیاید که جراید بدون معاذرت و انتابت تصحیر توقیف نشوند

رئیس - آقای مدرس که عضو کمیسیون هستند و اجازه هم خواسته اند جواب جناب عالی را خواهند داد

مدرس - در کابینه سابق يك لایحه راجع بقانون امنیت منصفه بکمیسیون هدیه آمد

حکومت حاضر هم پس از تشکیل يك نظر اجمالی در آن کردند حالیه دو سه جلسه است کمیسیون مشغول رسیدگی و مذاکره است پریروز هم خود آقای رئیس الوزرا تشریف آوردند و آقای رئیس هم تشریف داشتند مذاکرانی شد و گمان می کنم انشاءالله الرحمن بهمین زودی این لایحه از کمیسیون گذشته و رایورت آن بمجلس تقدیم شود

رئیس - سایر آقایان که اجازه

خواسته اند مقصودشان همین اظهارات بود (بعضی اظهار داشتند بلی)

رئیس - خطاب با آقای آقاسید یعقوب اظهار شماراجع بچه مطلب است

آقاسید یعقوب - راجع بلایحه آقای معتمدالتجار يك نکته را خواستم عرض کنم رئیس - اگر بخواهید این مسئله را تعقیب کنید دیگران هم می خواهند مذاکره کنند

آقا سید یعقوب - هر ایض بنده نه رد است نه اثبات فقط يك کلمه است می خواهم عرض کنم

رئیس - چون فرمایششان نه نفی است نه اثبات پس حالا بماند

آقا سید یعقوب - بنده مجبورم از طهران دفاع کنم و هر وقت هم موقع شود دفاع خواهم کرد و گر نه فداکاری اهالی آذربایجان را همه تصدیق دارند (صدای زنك امر بسکوت)

رئیس - دوسه فقره لوایح از کمیسیون مبتکرات رسیده که باید در قابل توجه بودن آنها امروز رای گرفته شود و در ایورت راجع بانتراع ابرقواز اصفهان قرائت می شود

(شرح زیر قرائت شد)

خبر از کمیسیون مبتکرات بمجلس مقدس شورای ملی شد که ار کانه کمیسیون مبتکرات در طرح قانونی ضمیمه شدن ناحیه ابرقویه یزد که از طرف جمعی از آقایان نمایندگان محترم پیشنهاد شده بود مذاقه نمود پس از کسب نظریات نماینده محترم وزارت جلیله داخله این پیشنهاد را قابل توجه دانسته تقدیم مجلس مقدس می نماید

رئیس - آقای سلیمان میرزا (اجازه)

سلیمان میرزا - بنده کمال موافقت را دارم باینکه تمام ایالات از بین برود و تبدیل بمحکومت های جزء شود تا این مسئله اجرا نشود وضع ملوک الطوائفی از مملکت مرتفع نخواهد شد و امنیت در مملکت تولید نمیشود این است که بنده باین قسمت این لایحه موافقم و باین قسمت مخالف آن قسمت را که مخالفم این است که ابرقواز اصفهان منتزع و ضمیمه به یزد شود و آن را که موافقم این است که از اصفهان منتزع و خودش دارای يك حکومت مستقلی باشد نه جزو یزد بشود برای چه ما ایالات و ولایات را بزرگ کنیم که هر وقت بخواهیم والی برای یکی از ایالات مثل آذربایجان یا فارس یا جای دیگر نفرستیم متصل بگویند اشخاص بزرگ لازم است و بقول آقای زنجانی وقتی آذربایجان را به يك کسی بدهند بگویند زنجان را هم جزء آن بکنید خوب است ایالات را کوچک کرد تا اشخاص کوچک مثل مدیران و منشی های وزارت داخله و یا اشخاصی که اینجا

هستند بتوانند به حکومت بروند این است که بنده معتمد این لایحه را مختصراً اصلاحی بکنم یعنی ابرقو از اصفهان تجزیه شود ولی جزو یزد نشود و خودش حکومت مستقلی داشته باشد مثل قم و کاشان و غیره

آقامیرزا محمد نجات - مخیر کمیسیون بنده باین فرمایش حضرت والا کاملاً موافقت دارم ولی این مسئله باید در يك نقشه عمومی به مجلس بیاید و از قراریکه آقای کفل وزارت داخله در کمیسیون مبتکرات اظهار داشتند يك لایحه راجع به نقشه عمومی برای تجزیه بعضی از نقاط از بعضی جاها حاضر کرده اند و شاید قریباً به مجلس بیاید در این صورت خوب است حضرت والا هم موافقت فرمایند این پیشنهاد کمیسیون بگذرد تا آن نقشه عمومی به مجلس بیاید آنوقت خیال خودشان را اجرا کنند

رئیس - آقامحمد هاشم میرزا مخالفند ؟ محمد هاشم میرزا - بلی بنده مخالفم و

سوالی دارم

رئیس - بفرمائید

محمد هاشم میرزا - بنده گمان می کنم اصلاً لازم نباشد این جزئیات در مجلس مطرح شود چون قانون اساسی می گوید حدود مملکت را نسبت بخارجیه مجلس بایستی معین کند ولی در قانون وزارت داخله که از مجلس گذشته تقسیمات ایالات و ولایات معین شده است یعنی برای ایران چهار ایالت معین شده ایالات و ولایات تماماً در آن ذکر شده است و تا حالا هم خود وزارت داخله این کار را می کرده مثلاً فلانجا جزو همدان و حکمران شاهان را جزو و فلانجا و چندق و سمنان و دامغان را بطیس ملحق میکرده است و در این ۳ دوره که بنده در مجلس بوده ام هیچوقت وزارت داخله چنین پیشنهادی نکرده است و این اولین پیشنهادی است که راجع باین مسئله از طرف وزارت داخله بمجلس شده است و سبب اتلاف وقت مجلس شده بنده اصلاً لازم نمی دانم که در این جزئیات مجلس مذاکره کند خوب است بشود وزارت داخله واگذار شود که بمیل خودش اجراء نماید و بنده محتاج نمی دانم که جزء جزء آن بمجلس آمده و سبب اتلاف وقت مجلس شود اگر غیر این است جواب بنده را بدهند تا موافقت و مخالفت بنده معین شود

رئیس - آقای مدرس موافقت یا مخالف ؟

مدرس - بنده موافقم ولی توضیحی دارم

رئیس - بفرمائید

مدرس - ابرقو الان جزو اصفهان است و تقاضا کرده اند جزو یزد شود بنده اساساً با همان نظری که شاهزاده سلیمان میرزا و سایرین داشتند موافقم یعنی باید درشت ها خورد کنیم و شاید اینطور اصلاح

هم باشد لیکن این مسئله مبنی بر يك نقشه و يك فلسفه است که شاید نشود اینجامدا کره شود ولی راجع با برقوق چون بنده بخوبی مستحضر هستم عرض می کنم جهت اینکه ابرقو جزو اصفهان بود و تقاضا شده است جزو یزد شود چیست جهتش این است که ابرقو در کویری واقع است که متصل بفارس است سابق بر این دزد های فارسی از این کویر عبور میکردند و برای دزدی باصفهان می آمدند (يك نفر از نمایندگان خبر دزدان اصفهانی)

**مدرس -** سوء تفاهم نشود اینکه عرض کردم دزدان فارسی مقصود این نبود که هر فارسی دزد است عرض کردم دزدان فارسی حالا این راه را عوض کرده اند یعنی عوض اینکه باصفهان بیایند میروند بیزد و اصفافا هم خیلی ضرر یزد وارد می شود یعنی از همین کویر می آیند باطراف یزد و اسباب خسارت فراهم می آورند حالا اگر آنجا جزو یزد شود برای یزد مفید است ولی برای اصفهان چه نتیجه بدهد نمی دانم و اینکه فرمودند خوب است ابرقو منفرداً حکومت مستقلی داشته باشد بعضی جاها طوری است که تجزیه اش سخت است بلی اگر يك نقشه ها و ترتیبات و قوانین در مملکت ایجاد کنند آنوقت ممکن است ابرقو را هم مجزا کرده و يك حکومت مستقلی قرار داده ولی حالا ممکن نیست و خیلی مشکل است که حکومتی منفرداً بتواند آنجا را اداره کند بهر جهت بنده بالایحه موافقم ولی عرض می کنم اگر یزد نجات بیاید اصفهان دچار خواهد شد

**رئیس -** آقای آقا سید یعقوب موافقت یا مخالف ؟

**آقا سید یعقوب -** بنده بالایحه موافقم

**رئیس -** آقای محقق العلماء چه طور؟  
**محقق العلماء -** بنده هم موافقم  
**رئیس -** آقای حاج میرزا مرتضی ؟  
**حاج میرزا مرتضی -** موافقم  
**رئیس -** آقای دولت آبادی موافقت یا مخالف ؟

**حاج میرزا علی محمد دولت آبادی -** بنده هم موافقم  
**رئیس -** آقای معتمد التجار هم موافقت ؟

**معتمد التجار -** بنده موافقم ولی گویا لایحه طبع و توزیع نشده اگر هم شده باشد بمانداده اند دیگر اینکه این طرح قانونی از طرف نمایندگان شده خوب است نظر دولت هم جلب شود

**رئیس -** بهیئت دولت نوشته شده و نماینده دولت هم اینجا هستند

**کفیل وزارت داخله -** در باب انتزاع ابرقو از

از اصفهان از طرف کمیسیون وزارت داخله نوشته شده اگر چه نظر وزارت داخله این بود که کلیه تقسیمات اداری یکمرتبه در

روی نقشه معلوم شود چنانچه مشغول هم هستیم و يك قسمت آنهم مرتب شده عنقریب به اتمام رسیده و به مجلس تقدیم میشود ولی چون آقایان نمایندگانی که یزد يك ضرورتی در فوریت مطلب دیده بودند و نظروارت داخله هم اساساً این بود که هر چه حوزه های حکومتی کوچکتر شود و نقاط جزء به مرکزهای حکومتی نزدیکتر شود بهتر است این بود که موافقت کرد بعلاوه ابرقو بحکومت اصفهان دور تر است یا به یزد و از نقطه نظر آذوقه و غیره اگر جزو یزد باشد تسهیلاتش در امور حکومتی زیاد تر است باین مناسبت وزارت داخله مخالفت نکرد و گر نه نظروارت داخله این بود که این مسئله هم جزو تقسیمات مملکتی به مجلس بیاید ولی این مسئله قدری طول داشت چون تقریباً يك ثلث نقشه کشیده شده و شاید دو سه ماه دیگر طول بکشد تا تمام شود زیرا وسایل فراهم نیست بهر جهت چون آقایان نمایندگان یزد در این مسئله عجله داشتند و کمیسیون هم از وزارت داخله نظر خواست این بود که بنده اطلاع دادم وزارت داخله هم موافقت است  
**رئیس -** آقای دست غیب (اجازه)

**حاج سید محمد باقر دست غیب -** گمان میکنم تمام آقایان موافق باشند با اینکه ایالات را باید خورد کرد جمعی گفتند خیر اینطور نیست

**دست غیب -** اگر موافق نباشند اغلب آقایان موافقت خواهند کرد اگر هم آقایانیکه اظهار فرمودند موافقت آقای کفیل وزارت داخله هم از تقریر ایشان هیچ مستفاد میشد که با این عقیده که ایالات را بجزء جزء تقسیم کنند موافقت بهر جهت حالا آقایان نمایندگی و آقای کفیل موافقت یا مخالف کاریند دارم اساساً برای رفع ظلم که یکی از وظایف مجلس است و چون بنده اطلاع کامل بحال ابرقو دارم عرض میکنم ابرقو که جزو حکومت اصفهان است بقدری مردم آنجا مظلوم واقع شده اند که حقیقتاً حال آنها رقت آور است حال چرا برای چه داخل آن مطلب نمیشوم ولی کلیه عرض میکنم آن آقایانیکه موافقت و ایالات بزرگ تجزیه شود ولو اینکه دو یا سه نفر هم باشند این مسئله ابرقو را اول مرحله برای تجزیه ایالات بدانند که ابرقو خودش يك حکومت مستقلی داشته باشد و بنده عقیده ام این است که اگر ایالات جزو یزد شود هم ظلم کمتر میشود و کار زیاد تر می شود نسبت به ابرقو هم عقیده ام این است که خودش به نفسه حکومتی تنها باشد

**رئیس -** باید رای بگیریم بقابل توجه بودن پیشنهاد آقای حائری زاده که کمیسیون مبتکرات قابل توجه دانسته است

**رفعت الدوله -** بنده از نماینده وزارت داخله در همین موضوع استواری دارم اجازه میفرمائید ؟  
**رئیس -** بفرمائید

**رافعت الدوله -** میخواستم از آقای کفیل سؤال کنم که آیا رضایت اهالی ابرقو را هم دلیلی می دانند یا خیر ؟

البته باید دید که اهالی به یزد رضایت ترند یا به اصفهان و بهر طرف آنها مایل باشند باید ابرقو جزو همانجا باشد

**کفیل وزارت داخله -** ترتیبی را که دولت در نظر میگیرد و با تصویب مجلس اقدام می نماید البته رعایت تسهیلات امور مردم را میکرد تقسیماتی که در مملکت میشود مختلف است گاهی جهت امور حکومتی گاهی برای امور قضائی و امنیت و امور آذوقه است بهر جهت این اموریکه در نظر گرفته میشود برای این است که سبب تسهیل کار عموم بشود در اینصورت مراجعه کردن به آراء محل تصور نمیکند ضرورت داشته باشد خصوصاً که نمایندگان اصفهان و یزد هم

در مرکز تشریف دارند البته رعایت مصالح محل خودشان را می کنند در این صورت بنده تصور نمی کنم دیگر محتاج بمراجعه اهالی محل نباشد

**رئیس -** بالفعل که رای قطعی نمی دهید پس از رای میروید به يك کمیسیون دیگر فعلاً رای می گیریم باین که این پیشنهاد را که ابرقو از اصفهان مجزی و به یزد ضمیمه شود آقایان قابل توجه می دانند یا خیر  
**کفیل وزارت داخله -** بنده يك توضیحی دیگر هم عرض می کنم چون يك قسمت از فرمایشات آقایان این بود که ابرقو مستقل باشد یعنی نه جزو یزد باشد نه جزو اصفهان باشد این در وقتی است که تشکیلات اداری ما کامل و مرتب باشد که بتوانیم از مرکز نقاط جزئی را با مأمورین علیحده اداره کنیم و البته این مسئله منوط بموقعی است که بودجه ما زیاد تر شود ولی فعلاً ما همین قدر رعایت مقتضیات محلی را کردو حتی الامکان سعی می کنیم جامائی که زیاد است و بی جهة متصل به يك مراکزی شده مجزا و به يك نقطه که بهتر میخورند متصل کنیم این منتهی کاری است که ما امروز می توانیم بکنیم ولی اگر بخواهیم نقطه ای مثل ابرقو را که يك بلوکی بیش نیست مجزی کنیم و از مرکز برای آنجا حکومت بفرستیم آنوقت يك بودجه مفصلی لازم دارد مثلاً تاکنون نایب الحکومه ابرقو موظف نبوده است ولی امسال بواسطه جهاتی چند با وجود تقلیل بودجه و اعتبارات چون ضرورت داشت که مأمورین موظف در این نقاط باشند يك جزئی حقوق برای نایب الحکومه آنجا در بودجه منظور شد البته اگر بخواهیم بهتر اداره شود بودجه کامل تری لازم است ولی

امروز بواسطه ضیق بودجه نمی توانیم ابرقو وامثال آنرا مجزی و مستقل کنیم  
**رئیس -** رای می گیریم بقابل توجه بودن این پیشنهاد یعنی انتزاع و ضمیمه آقایانی که این پیشنهاد را قابل توجه می دانند قیام فرمایند (اغلب قیام نمودند)

**رئیس -** قابل توجه شد رای بر دیگری است که از کمیسیون مبتکرات رسیده قرائت می شود

(آقای منتصر الملك بترتیب ذیل قرائت نمودند)

کمیسیون مبتکرات طرح قانونی راجع بعدم اعتبار عوارض مالیاتی و قروضی که بدون اطلاع و تصویب مجلس مقدس بعمل می آید مطالعه و مذاکره نموده قابل توجه دانسته تقدیم مجلس مقدس می نماید

**رئیس -** چون این پیشنهاد مدتی است داده شده اگر آقایان صلاح بدانند همین پیشنهاد قرائت می شود (بشرح آتی قرائت شد)

نظر باینکه در غیاب مجلس شورای ملی و در زمان نبودن مرکز سیاست ممکن است تعصبات غیر قانونی بوسیله وضع مالیات های جدید و یا اخذ وجوه مختلفه بعنوان استقراض با اهالی مملکت وارد آید و مضطرات بقای چنین اصولی واضح تر از آن است که محتاج بشرح و بیان باشد و نظر بمبدل اول اصول ۲۵ و ۹۴ قانون اساسی با امضا کنندگان مواد ذیل را پیشنهاد می نمایم

**ماده ۱ -** هر گونه مالیاتی بهر اسم و رسم که بدون اجازه و تصویب مجلس شورای ملی برقرار شود از درجه اعتبار ساقط است و اهالی حق دارند از تادیه آن امتناع ورزند و آنچه را که قبل از این تاریخ برقرار شده است باید هر چه زودتر بمجلس شورای ملی پیشنهاد شود تا تکلیف آن معلوم گردد

**ماده ۲ -** هر قرضه که بنام دولت ایران و بدون تصویب مجلس شورای ملی بعمل آید معتبر نبوده و دولت و ملت ایران بهیچوجه مدیون آن نخواهند بود

**رئیس -** سابقاً هم عرض کردم يك قسمت از این پیشنهاد عین قانون اساسی است و البته صلاح هم نیست مطالب قانون اساسی را با قانون هادی تثبیت کنیم ولی يك قسمتش مربوط بقانون اساسی نیست بهر حال وقتی که بکمیسیون رفت البته آن قسمت که راجع بقانون اساسی است حذف و مابقی بمجلس خواهد آمد آقای محمد هاشم میرزا

(اجازه)

محمد هاشم میرزا - بنده مخالفم و آن قسمت که راجع بقانون اساسی نیست کدام است آنرا بفرمائید تا هرايضم را عرض کنم

رئیس - آن قسمت این است که نوشته شده (از تادیب مالیات امتناع ورزند) محمد هاشم میرزا - بنده باین هم مخالفم.

(اجازه می فرمائید)

رئیس - بفرمائید

محمد هاشم میرزا - آن قسمت را که آقای رئیس فرمودند بیان واقع بود و حقیقه مقتضی نیست ما از اهمیت قانون اساسی بکاهیم و آنرا داخل کنیم در قانونهای متعارفی البته از روزی که مملکت مامشروطه شده و قانون اساسی که عهدنامه بین دولت و ملت است نوشته و امضاء شده وظیفه دولت و ملت که تمام مواد آنرا معمول و مجری دارند یکی از مواد مهمش این است که مالیات و قرض و غیره بدون تصویب مجلس بهیچوجه پذیرفته نخواهد شد و دولت های خارجه هم که مشروطه و مانوس بقوانین امروز هستند و قانون اساسی در دست دارند میداندند هر چه بدون تصویب مجلس بدهند پذیرفته نخواهد شد.

همینطور ما هم مشروطه هستیم و در قانون اساسی هم ذکر شده است که هر کسی بدون تصویب مجلس قرضی یا مالیاتی بدهند پذیرفته نیست و همه ما هم قانون را می دانند پس از دو حال خارج نیست اگر موقعی پیدا شود که بر خلاف قانون اساسی رفتار شود یعنی دولت می خواهد بدون تصویب مجلس از مردم چیزی بگیرد هزار بار هم ماسفارش کنیم و قانون وضع کنیم باز می رود از آنها خواهند گرفت ولی اگر بخواهند موافق قانون رفتار کنند که در قانون اساسی هم ذکر شده است بدون تصویب مجلس هر کس مالیات وضع کند یا استقراضی کند پذیرفته نیست یعنی در مقابل کسی مشمول نیست پس از اگر این قانون که حالا وضع می کنیم برای داغوشی است که خودمان را داغوش داریم که قانون وضع کرده ایم آن موضوعی است علیحده والا اگر بنا شود قانون اساسی مجری باشد نه کسی بدون تصویب مجلس قرضه میگیرد نه کسی می دد و اگر بنا باشد برخلاف قانون رفتار شود مالیات وضع می کند و بیست و پنج نفر را ندارم می فرستند و بحکم اجبار خواهند گرفت ولو اینکه علاوه بر اینها قانون وضع کنیم بهر جهت بعقیده بنده برای این لایحه چندان لزومی ندارد وقت مجلس صرف آن شود

رئیس - شاهزاده سلیمان میرزا

(اجازه)

سلیمان میرزا - بنده مخالفم

رئیس - آقای حاج شیخ اسدالله

(اجازه)

حاج شیخ اسدالله - بنده هم مخالفم

مخبر - اینکه می فرمایند قانون اساسی اجازه نمی دهد هیچ مالیات و قرضه

بدون تصویب مجلس از کسی گرفته شود این مسئله صحیح است ولی نه در قانون اساسی و نه در جای دیگر مجازاتی

بجهت این مسئله معلوم نشده و این قانون برای این است که اگر خدای نخواسته در آتی يك دولتی پیدا شد که بدون اجازه مجلس مالیاتی بر مردم تحمیل نمود و یا قرضه خواست بگیرد مجازات آن دولت معلوم باشد البته تصدیق می فرمائید که دولت های ماسهیجوقت مایل نبوده و نیستند که مجلس شورای ملی باشد حالا بعضی دولتها مستثنی هستند بآن کاری ندارم غالباً در همه جای دنیا هم همینطور معمول بوده که مجلس شورای در مقابل دولتها يك سری میباید چنانچه برای همین مشاهده کردیم که در این چند سال اخیر تمام و کلاه در تهران حاضر بودند و کسی اعتنا بآنها نمی کرد و مجلس را هم باز نمی کردند فقط شخص قوام السلطنه بود که باصرار مجلس را باز کرد همه مادر طهران حاضر و ناظر بودیم کسی بما اعتنائی نمی کرد و در مجلس هم بسته بود پس لازم بود مجازاتی برای اشخاص که قرضه یا مالیاتی بدون اجازه مجلس می گیرند معین شود باین واسطه کمسیون مبتکرات این پیشنهاد را قابل توجه دانست که هر قرضه و مالیاتی بدون تصویب مجلس باشد هیچکس نباید بدهد و اگر هم دادند مشمول شخص گیرنده است و همین مسئله سبب ادامه حکومت ملی و اساس مشروطیت است اگر خاطر حضرت والا باشد يك قسمت عمده که سبب شد ما مشروطه را گرفتیم احکام علمای نجف بود که حکم کردند مالیات به محمدعلی شاه بدهید و همین مسئله شاه را مجبور کرد که بمامشروطه بدهد حالا اگر ما هم بخواهیم اساس مشروطیت و حکومت ملی پایدار بماند باید سعی کنیم که دولت بدون اجازه و تصویب مجلس کاری نکند یعنی مالیات وضع نکند قرض نکند دولت وقتی دستش باز باشد یعنی سر خود بتواند مالیات وضع کند و قرض بکند دیگر چه احتیاجی بپیشنهاد داشت کمسیون مبتکرات که این پیشنهاد را قابل توجه دانست برای این بود که در حقیقت مجازاتی برای دولتی که بدون اجازه مجلس اینکار را بکند قرار داده باشد و تصور می کنم این اول قدمی است که برای تقاضای مشروطه و جلوگیری از بجرانها باید برداریم حالا نمی دانم آقایان چه نظری دارند

رئیس - آقای سلیمان میرزا

(اجازه نطق)

سلیمان میرزا - بنده گمان می

کنم این لایحه که پیشنهاد شده دارای دو قسمت است یکی راجع باستقراض است و یکی راجع بمالیات غیر از این دو فقره

بنده چیز دیگری ندیدم راجع باستقراض و مالیات چندین اصل در قانون اساسی هست اولاً راجع باستقلال اصل بیست و پنجم صراحتاً می نویسد استقراض دولتی بهر عنوان که باشد خواه از داخله خواه از خارجه با اطلاع و تصویب مجلس شورای ملی خواهد شد از این صریح تر نمی شود ماده نوشت موادی بسیار هم در خصوص مالیات هست من جمله اصل نود و چهارم که در این پیشنهاد هم اشاره بآن شده و می گوید هیچ قسم مالیات بر قرار نمی شود مگر بحکم قانون بنا بر این تمام مالیات ها که در ایام فترت وضع شده باطل و لغو است و بهمین مناسبت بود که بنده پررؤز عرض کردم و حالا هم تکرار می کنم مسؤل قسمی که در پشت این کرسی خطابه خورده ام نیستم زیر اشراطش از بین رفته بر خلاف قانون مالیات می گیرند بر خلاف قانون تبعید می کنند وضع کارهای دیگر بر خلاف قانون اساسی می کنند قسمی که بنده اینجا خورده ام اولش این است (مادام که حقوق مجلس و مجلسیان مطابق این قانون اساسی محفوظ و مجری است) حالا که محفوظ نیست و این شرط از بین رفته طبعاً مشروطیت هم از بین می رود حالا آمدیم سر مالیات بنده عرض می کنم اهالی باید این نوع مالیات ها را که مجلس تصویب نکرده ندهند آقای محمد هاشم میرزا می فرمایند اگر بگوئیم اهالی ندهند ۲ نفر را ندارم می رود و بقوه جبریه از آنها مالیات را می گیرد اگر اینطور است پس باید مشروطیت را هم تعقیب نکنیم ۲ ژاندارم مقتدر تر از محمدعلی شاه که اینجاراتوپ بست و خراب کرد نیست بنده عرض می کنم حق گرفتنی است نه دادنی اگر اهالی منتظر هستند که يك دولتی یا يك پادشاهی بمیل خاطر حق مردم را بدستشان بدهد این آرزوی معال است باید خود اهالی حق خود را بگیرند و منتظر نباشند که تفصلاً بآنها بدهند کسی که حق خود را عزیز می شمارد باید بسختی هر چه تمام تر بگیرد مجلس اول قدر و قیمتش قدری بیاور و کشته شدن چند نفری در بازار بود و ما هم تاملتی بود محمدعلی شاه آنرا توپ بست دوام مجلس دوم همانقدر بود که مجاهدین فشار آوردند و در راه حفظ حقوق خودشان بعضی هارا کشتند یا کشته شدند باین جهت بود که قدر و قیمتش زیاد شد حالا بنده کار ندارم که مجلس چهارم آقای قوام السلطنه باز کردند یا اهالی ولی بواسطه این که فشار هائی برای قرار داد از اطراف وارد آمد چنانچه يك قسمتش را آقای معتمدالتجار اظهار فرمودند و نظر باین که در طهران یا سایر ایالات يك مختصر احساساتی از اهالی ابراز شده مجلس چهارم افتتاح گردید باز هم بنده

این جمله را تکرار میکنم و مکرراً این مقام بسمع تمام مردم می رسانم که حق گرفتنی است نه دادنی اگر می خواهند حقوقشان حفظ بشود باید بدون هیچ ملاحظه حاضر باشند همه قسم مجاهدت بکنند حتی کشته شوند تا در مملکت قانون محفوظ بماند البته برای حفظ هر ماده قانون اساسی باید بکشند و کشته شوند و هر خلاف قانونی دیدند پروتست کنند و چنانچه در همه جای دنیا معمول است تعطیل کنند و قیام و اقدام نمایند تا قانون اساسی اجرا شود اگر این ترتیبات نباشد غیر ممکن است قانون اجرا شود حفظ حقوق و حدود مملکت حفظ آزادی اجرای قانون اساسی باز چنانکه آقای معتمدالتجار اظهار فرمودند تنها به باز شدن جمعی نیست القاه مجلس هم بافکار عمومی است و کفیل با داشتن يك رای زیاده تر از دیگری قوه خدائی پیدا نمی کند اگر همراهانش زیاد نباشد نمی تواند کاری بکند چنانکه محمد ابن عبدالله صلی الله علیه و آله بواسطه این که همراهانش کم بود از مکه معظمه بمدینه هجرت فرمودند و نتوانست چنگ کند وقتی پیروان عقیده اش زیاد شدند و قابل چنگ شد چنگ کرد پیغمبران و نبیگان که موید من عبدالله بوده اند تا جمعیت دورشان نبود نمی توانستید حق خود را بگیرید بنده مکرر عرض می کنم اگر حقیقه مردم می خواهند آزادی خود را حفظ کنند باید در مقابل هر خلاف قانونی فوراً تعطیل کنند در هر خلاف قانونی حاکم را بیرون کنند بنده صریحاً عقیده خود را می گویم و داد میزنم اگر مردم می خواهند رفع ظلم بشود باید تعطیل کنند و مشت و دندان نشان دهند تا ظالمین بترسند والا تا تعظیم و تکریم می کنند و مادام که حضرت اشرف و ظل الله و سایر لغات خاصه را استعمال می کنند و خودشان را چاکر و بنده می دانند هیچ وقت بحق خود نمی رسند و چاکر و بنده خواهند بود هر وقت خود را آقا و صاحب خانه دانستند آقا و صاحب خانه خواهند بود و باید هر کسی مسئولیت را بمعهده خودش بدارد و بگوید در مملکت جز من حافظ قانون اساسی نیست باید بکشد و کشته شود تا این حقوق را حفظ کند و یقیناً هر کس در راه حقوق کشته شود جزو شهدا خواهد بود بنده این ها را باور بلند می گویم ولی هیچ اثر ندارد بنده مکرر فریاد زدم و گفتم حکام خون مردم را در همیشه می کنند این همه هرا یض شکایت از دست حکام بمکسیون میرسد ولی هیچ ندارد

(جمعی گفتند صحیح است)

همه و کلا هم فرمودند صحیح است ولی نتیجه ندارد و چه نتیجه داد کدام رفع ظلم شد مردم باید رفع ظلم را از خود بکنند مردم مردم خود اهالی باید بایستند و مشت و دندان نشان دهند و بگویند ما صاحب